

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Jalůvková Nela

**Životní styl a hodnotová orientace mládeže a jejich proměny v současné
společnosti**

Olomouc 2013

vedoucí práce: doc. PhDr. Libuše Podlahová, Dr.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce a za použití pramenů uvedených v závěru bakalářské práce.

V Rýmařově dne .....

.....

Nela Jalůvková

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní doc. PhDr. Libuši Podlahové, Dr. za odborné vedení bakalářské práce, ochotnou spolupráci a cenné připomínky při jejím vypracování. Taktéž bych chtěla poděkovat paní ředitelce Všeobecného Gymnázia v Rýmařově za vřelé přijetí při realizaci výzkumu a zároveň také studentům, kteří se výzkumu zúčastnili za jejich ochotu a spolupráci při vyplňování dotazníků.

Anotace

Jméno a příjmení:	Nela Jalůvková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Doc. PhDr. Libuše Podlahová, Dr.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Životní styl a hodnotová orientace mládeže a jejich proměny v současné společnosti.
Název v angličtině:	Lifestyle and value orientation of youth and their changes in nowadays society.
Anotace práce:	<p>Bakalářská práce se zabývá preferovanými hodnotami a vyznačujícím se životním stylem mládeže v současné společnosti. Cílem práce je popsat a analyzovat problematiku hodnot a volného času jakožto součásti životního stylu u současné mládeže. Součástí je také celou situaci porovnat s výsledky z výzkumů realizovaných již v dřívějších letech. Celá práce je rozdělena do dvou částí. První teoretická část je věnována výkladu a za pomoci odborné literatury jsou definovány nejdůležitější pojmy. Praktická část se zaměřuje na zmapování dané problematiky prostřednictvím dotazníkového šetření realizovaném na Gymnáziu Rýmařov. Tyto poznatky jsou dále porovnány s již dříve</p>

	vyhodnocenými výsledky u tehdejší mládeže.
Klíčová slova:	Mládež, společnost, současná společnost, modernizace, životní styl, volný čas, hodnoty, hodnotová orientace.
Anotace v angličtině:	This bachelor thesis is concerned with the lifestyle of youth in nowadays society and with their value orientation. The aim of our bachelor thesis is to describe and analyse the problems of values of youth and the problems of spare time as part of their lifestyle. The results from earlier research of youth lifestyle are included as well. These results will be compared in our bachelor thesis. Our bachelor thesis is divided into two parts. The theoretical background deals with the most important terms used in our bachelor thesis. These terms are explained for our purposes. The practical part includes questionnaire from grammar school Rýmařov. Finally, the results from this questionnaire will be compared with the results from the earlier surveys.
Klíčová slova v angličtině:	Youth, society, nowadays society, modernization, lifestyle, spare time, values, value orientation.
Rozsah práce:	69
Jazyk práce:	Český
Přílohy vázané k práci:	Dotazník pro studenty Gymnázia v Rýmařově

Obsah

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 MLÁDEŽ JAKO ŽIVOTNÍ A VÝVOJOVÁ FÁZE	10
1.1 Charakteristika mládeže	10
1.2 Mládež jako životní fáze z hlediska vývoje jedince	11
1.2.1 Pubescence.....	11
1.2.2 Adolescence.....	12
2 SPOLEČNOST V SOUČASNÉ FÁZI VÝVOJE.....	14
2.1 Charakteristika společnosti.....	14
2.2 Proměny společnosti.....	14
2.2.1 Modernizace společnosti	15
2.3 Vztah současné společnosti a mládeže	17
2.3.1 Mládež a její problémy v současné společnosti.....	17
3 SPOLEČNOST A ŽIVOTNÍ STYL.....	20
3.1 Charakteristika životního stylu a souvisejících pojmů	20
3.2 Faktory ovlivňující životní styl mládeže	22
3.2.1 Subjektivní osobnostní faktory	22
3.2.2 Prostředí vychovávaného.....	23
3.3 Základní typy životních stylů	25
3.3.1 Alternativní životní styl	25
3.3.2 Zdravý životní styl.....	25
3.3.3 Konzumní životní styl	26
3.3.4 Hédonistický životní styl	27

3.3.5	Další vybrané typy životních stylů	27
3.4	Volný čas jako součást životního stylu.....	28
3.4.1	Vývoj pohledu na volný čas v rámci vývoje české společnosti	29
4	HODNOTY A HODNOTOVÁ ORIENTACE.....	31
	PRAKTICKÁ ČÁST	33
5	VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	33
5.1	Cíl výzkumu, výzkumné otázky a výzkumné předpoklady.....	33
5.2	Popis zkoumaného souboru	34
5.3	Metodologie výzkumu	35
5.4	Průběh výzkumu	36
6	INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT.....	37
7	DISKUZE K VÝSLEDKŮM	57
	ZÁVĚR.....	60
	POUŽITÁ LITERATURA	62
	SEZNAM PŘÍLOH	65

Úvod

Ve své bakalářské práci se budu zabývat tematikou hodnotové orientace a životního stylu mládeže v současné společnosti.

Mládež a s ní spojená veškerá problematika je v současnosti předmětem zájmu nejen řady několika autorů, kteří na ni ovšem nahlízejí z různých úhlů pohledů, ale také se k ní velmi často vyjadřuje i běžná populace, a to jak v pozitivním tak i negativním slova smyslu. Já sama jsem se setkala hned s několika rozporuplnými názory a postoji k dnešní současné mládeži, a proto by mě tedy zajímalo, jak mládež sama v současné společnosti přistupuje k jejich životu, jaké má cíle, hodnoty, přání, nároky či požadavky od života. Z tohoto důvodu jsem se tedy rozhodla právě pro problematiku preferovaných hodnot v životě mládeže a využití či trávení volného času jako specifické součásti jejich životního stylu.

Je pravdou, že dnes je mládeži a všem mladým lidem přístupná neuvěřitelná škála možností, jak trávit svůj volný čas, a jedinci tak mohou být velice otevřeni všem těmto novým možnostem či výzvám. Zároveň se však nabízí otázka, zdali je všechna tato nová technologie správná a účinná, zdali mládež svůj volný čas využívá smysluplně a své chování směřuje racionálním směrem či naopak. Není snadné a ani není v mých kompetencích, na tyto rozporuplné otázky nalézt jednoznačné správné odpovědi, neboť každý jedinec je individuální osobností, každý má své specifické potřeby, zájmy a také názory. Mým úkolem tedy bude alespoň z části nahlédnout do dané problematiky a za cíl jsem si stanovila zaměřit se na hodnoty mládeže v současné společnosti a zjistit, jakým směrem se odvíjí jejich životní styl a způsob trávení jejich volného času.

Práce bude rozdělena do dvou základních částí. První částí bude část teoretická, kde se budu zabývat definičními problémy a jejich charakteristikou. V první řadě se budu zabývat pojmem mládež, jeho typickými charakteristikám a zvláštnostem. Dalším důležitým tématem bude společnost, její charakteristiky, proměny a vývoj, neboť tím jak se vyvíjí společnost sama, se samozřejmě vyvíjí a mění i mládež. Poté se budu zabývat různými druhy životních stylů, hodnotových orientací a významnými faktory, které hrají při formování a utváření zásadních postojů a hodnot u mládeže mnohdy daleko důležitější roli než vlastní přístup ke své osobnosti a ke svému jednání. Druhou částí bude část praktická, součástí které bude vlastní výzkum, jenž bude proveden formou dotazníkového šetření středoškolské mládeže v Rýmařově. Pro účel své bakalářské práce jsem si vybrala mládež spadající do věkové kategorie 15-18 let, jelikož není v mých kompetencích a časových možnostech provést šetření celé skupiny mládeže, která bývá charakterizována věkem 15 až 30 let.

Celá práce bude navíc obohacena výsledky z dřívějších výzkumů orientujících se na mládež dané věkové kategorie. Mým dalším úkolem bude tyto výsledky srovnat s mými vlastními, zaměřit se na rozdílnosti či podobnosti a vyvodit z toho určité závěry na základě vývoje a pokroku společnosti.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Mládež jako životní a vývojová fáze

1.1 Charakteristika mládeže

V několika publikacích se setkáváme s charakteristikou mládeže jako přechodného období mezi dětstvím a dospělostí. Jedinec podle většiny autorů v průběhu tohoto přechodu získává relativní nezávislost, která je charakteristická pro období dospělosti a zároveň se zbavuje závislosti, která je typická pro období dětství.

Buriánek (2003) uvádí následující charakteristiky, kterými se mládež odlišuje od dospělého jedince (Buriánek, 2003, s. 106):

- postupné osamostatňování,
- příprava na profesi, následné dokončení volby povolání a dosažení v něm určité stability,
- specifický způsob života, který zdůrazňuje především tendenci sdružovat se ve skupinách vrstevníků,
- zvláštní psychické rysy a radikalismus postojů.

Podle Buriánka (2003) je mládež rovněž definována jako *„věková skupina, která je vymezena jakýmsi překlenovacím obdobím mezi dětstvím a dospělostí, v němž je završen fyzický, ale především psychosociální vývoj včetně profesní přípravy“*. (Buriánek, 2003, s. 106).

Mácha (1965) chápe mládež jako *„společenský faktor, který se pravidelně objevuje v každé společnosti, nabývá pravidelných odlišností od dospělých společenských vrstev (a na druhé straně od věku dětství), jenž trvá přechodně a tvoří základ pro nejbližší další strukturu dospělé společnosti“*. (in Smolík, 2010, s. 20).

„Mládež je sociální skupina tvořená lidmi ve věku přibližně 15-25 let, kteří již ve společnosti neplní role dětí, avšak společnost jim ještě nepřiznává role dospělých. Má charakteristický způsob chování a myšlení, jiný systém vzorů, norem a hodnot. Každá generace mládeže reprodukuje některé kulturní hodnoty dané společností, jiné odmítá a vytváří nové. Proto vzniká v průběhu socializace mládeže určité napětí, vyvolané její větší

schopností prosazovat nové věci, ale menší ochotou společnosti tyto změny připustit“. (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 125).

Podle Máchy (1965) se mládež vyznačuje typickými psychologickými charakteristikami, jako je iniciativnost, snaha překonávat překážky, sebedůvěra, ctižádost, snaha po sebeuplatnění, schopnost vidět nově to, co starší generace nechápe, kontrastní chování na styl života starších generací, odpor proti předsudkům, přežitkům, tuposti a dogmatismu, ale i zaměření do budoucnosti a romantičnost (in Smolík, 2010).

Dalším pohledem je například pohled Skalkové (1996), která si u dospívajících všímá jejich zaměření se na život pro daný okamžik, jejich zájmu o krátkodobou módu, určitý druh hudby, atraktivní vzhled apod. (taktéž in Smolík, 2010).

O mládeži můžeme s jistotou však říci, že vychází z dosavadní společnosti, tudíž hovoříme o mládeži jako o produktu dané společnosti.

1.2 Mládež jako životní fáze z hlediska vývoje jedince

Jedinec prochází v životě řadou vývojových změn. S mládeží se často spojují pojmy pubescence a adolescence. Na jedné straně se nejedná o nejjednodušší a nejméně problémové věkové etapy člověka, ale na straně druhé tvoří nedílnou součást jeho života a vývoje. Člověk si v těchto dvou etapách prochází důležitými změnami, které hrají významnou roli pro jeho budoucí život.

1.2.1 Pubescence

Pubescencí, často označovanou také jako dospívání, bývá označováno období v životě jedince mezi 11. až 15. rokem života. Někteří autoři ji také rozdělují na pubertu a prepubertu. Prepuberta je charakteristická věkovou hranicí 7 až 11 let a období puberty 11 až 15 lety.

I přesto, že z hlediska orientace mé práce na věkovou kategorii 15 až 18 let, se pubescencí nezabývám, je dobré se seznámit s určitou charakteristikou, abychom se mohli od ní odvíjet dále.

Jedná se o období velmi důležité pro vývoj jedince, ale zároveň jde o období velmi bouřlivé, které sebou přináší spoustu nelehkých a často i problémových situací, jimž není snadné mnohokrát čelit. Jedinec přechází z období dětství postupně k dospělosti a často jsou na něj kladeny nároky, které jedinec není schopný, nebo je nechce zvládnout. V tomhle období na jedince působí vlivy společenské, psychologické a biologické, které jsou zodpovědné také za jedincovy změny v těchto oblastech (Šimíčková – Čížková, a kol., 2008).

Tělesný vývoj v období pubescence je velmi intenzivní a nerovnoměrný. V posledním století se však vývoj i růst dětí nadměrně zrychlil, což bývá v dnešní společnosti nazýváno sekulární akcelerací. Zatímco však tělesné změny, kterými si jedinec v pubertě projde, jsou patrné na první pohled, citové změny jsou daleko složitější a individuálnější. Změny jsou individuální, u každého jedince přichází v jinou dobu a projevují se jiným způsobem. Je známo, že změny se liší především ve vývoji mezi chlapci a dívkami, ale můžeme je zaznamenat i mezi jedinci pohlavně stejnými. Jak pro období prepuberty tak i puberty platí snaha osamostatnit se. V pubertě je častější snaha vymezit se od ostatních lidí, ať už to je prostřednictvím názorů nebo aktivit, které je odlišují od ostatních lidí, nebo také jiným stylem oblékání, hudby apod. Jedinci si hledají spřízněné duše, distancují se čím dál více od rodiny a začínají si hledat nové známosti. Období se tedy také může vyznačovat řadou výchovných a sociálních problémů, které mohou setrvávat i v dalším vývojovém období (tamtéž Šimíčková – Čížková, a kol., 2008).

1.2.2 Adolescence

Adolescence, někdy nazývána také mládí, bývá označována jako období, kdy končí doba mezi dětstvím a dospíváním. Charakteristické je pro ni věkové období od 15 do 20 let. Někdy bývá adolescence ukončována i věkem 22 let. Často není možné však ani přesně horní věkovou hranici adolescence určit, neboť dosažení dospělosti ovlivňuje řada dalších skutečností, jako jsou například společenské a kulturní zvyklosti. Jedinec se v industriálně rozvinutých společnostech stává dospělým z hlediska právní odpovědnosti po dosažení věkové hranice 18 let. Dále je také dospělým jedincem označován jedinec, který bydlí odděleně od rodiny a je ekonomicky nezávislý na vlastní rodině. Je možné se ovšem setkat s dvěma případy adolescentů. Na jedné straně stojí ti, kteří nadále studují vysokou školu, čímž se stávají poměrně déle ekonomicky závislími na svých rodičích a na straně druhé jsou adolescenti, kteří hned po ukončení studia nastupují do práce a tím pádem se stávají ekonomicky nezávislí (Šimíčková – Čížková, a kol., 2008).

Přesnou definici adolescence ze sociologického hlediska uvádí Jandourek (2007), který tvrdí, že „*adolescence je období přebírání role dospělého, zapojování se do společenského života a jeho institucí, definování vlastní sociální pozice a poznávání nároků společnosti*“ (Jandourek, 2007, s. 13).

V tomhle období, zejména v jeho druhé polovině, dochází k celkovému zklidnění vývoje. Tělesné funkce začínají postupně dozrávat, dokončuje se psychický vývoj a mírnějším

tempem také dochází k citovému a sociálnímu dozrávání (Hájek, 2008). Jedinec se taktéž snaží ztotožnit sám se sebou, najít v sobě správný způsob chování a jednání, na které okolní společnost bude reagovat tím nejlepším způsobem. Dalším jeho úkolem je vytvořit si vlastní hodnoty, za kterými si bude v životě stát, osamostatnit se co nejvíce od rodiny a začít si žít svůj vlastní plnohodnotný život, který nejčastěji začíná správnou volbou povolání, což pro většinu není v tomto období jednoduché. Zároveň se však snaží respektovat normy dané společností a postupem času je přijmout za své (Šimíčková- Čížková, 2008).

Někteří autoři období adolescence také nazývají obdobím extraverze, které se vyznačuje velkým úsilím stát se členem různých skupin a touhou po další citové sounáležitosti, tentokrát z pohledu partnera nebo jiných nových společenských vztahů. S pocitem sounáležitosti mládeže s jinými sociálními skupinami a jejich členy mohou vznikat také vážné problémové situace, se kterými se seznámíme v další kapitole (tamtéž Šimíčková – Čížková, a kol., 2008).

2 Společnost v současné fázi vývoje

Společnost stejně jako lidstvo samo již od samého počátku prochází obrovským vývojem a významnými proměnami. Je tedy samozřejmostí, že každé vývojové období je charakteristické svými vlastními, tedy odlišnými hodnotami a preferencemi. S vývojem společnosti se pochopitelně mění mládež sama a je odlišný i pohled na ni. Jelikož se ve své práci zabývám tematikou mládeže a jejími preferencemi v dnešní společnosti, bude pro mě vycházející především současná společnost ve spojitosti s mládeží.

2.1 Charakteristika společnosti

Společnost je velmi široký pojem, který sebou přináší řadu nejrůznějších, často velmi sporných definic. Definicemi se zabývalo mnoho teoretiků, přičemž definice se mění společně s vývojem společnosti a v každé době se můžeme setkat s odlišnými názory a pohledy na tento pojem.

Podle Kellera (2006) společnost nemusí tvořit závazně platnou definici, ale vždy je spojena se základními skutečnostmi. Jednou z nich je skutečnost, že společností nazýváme národním státem, ve kterém žijeme. Další skutečností je, že pokud se hovoří o společnosti, lidé si automaticky vytváří představu společnosti současné, moderní, a to se všemi jejími znaky. Třetí, a tou zřejmě nejdůležitější skutečností je fakt, že společnost tvoříme my, lidé sami a formujeme ji na základě svého chování a jednání.

Keller (2006) obecně však uznává pojetí společnosti jako: „*souhrn všech individuí jednajících s ohledem na jednání druhých, a to v určitém historickém, prostorovém, kulturním a sociálním kontextu, jehož parametry mohou svým jednáním ovlivňovat jen částečně*“ (tamtéž Keller, 2006, s. 11).

Jandourek (2007) v Sociologickém slovníku uvádí řadu definic společnosti dle jednotlivých autorů, avšak za nejzákladnější, pro všechny teoretiky společnou definici uvádí, že: „*společnost je nejobecnější systém lidského soužití*“ (Jandourek, 2007, s. 235).

2.2 Proměny společnosti

Mnoho autorů se zabývalo a stále zabývá proměnou společnosti, rozpadem tradičních společností a postupným vznikem nových moderních společností.

Z historického hlediska má společnost za sebou velmi dlouhý vývoj, jenž je charakterizován podle Jiřího Buriánka (2003) následujícími mezníky:

- Počátek lidské historie, vyčlenění člověka z přírody, vznik společnosti,
- vydělení pastevectví a zemědělství,
- organizace společnosti- tradiční státy, preindustriální civilizace,
- průmyslová revoluce, přechod k industriální společnosti,
- vědeckotechnická revoluce, navozující otázku přechodu ke společnosti postindustriální.

2.2.1 Modernizace společnosti

Podle Buriánka (2003) se klasická teorie modernizace vyznačuje nejen přechodem tradiční společnosti ke společnosti industriální, čili průmyslové, ale také předpokládá určitý politický vývoj. Modernizace navíc podle něj souvisí s odlišným pohledem na vztah jedince a společnosti než tomu bylo dříve. Pohled je podle něj nyní dalece racionálnější a humanističtější.

Abychom mohli mluvit o modernizaci v současném slova smyslu, je třeba podívat se, jak naše společnost vypadala v minulosti a jakou měrou si i v letech dřívějších procházela určitou modernizací.

2.2.1.1 Modernizace české společnosti

Již od období před druhou světovou válkou lze v českých zemích zaznamenat určitou míru modernizace, přičemž Čechy, Morava a česká část Slezska byly považovány za jedny z prvních industrializovaných regionů té doby. V české části Československa došlo v období mezi dvěma světovými válkami k modernizaci průmyslu, jež se projevovala především rozvojem spotřebního zboží, finančních a obchodních služeb. Proměny městského prostředí a s ním spojené proměny v chování lidí a mládeže lze spatřit v období 20. a 30. let, jenž je spojováno s urbanizací a civilizačním vzestupem v českých zemích (Mlčoch, Machonin, Sojka, 2000). Stav v našich zemích se začal postupně přibližovat situaci, která již panovala nějakou dobu v zemích západoevropských, přičemž pro mládež začaly vznikat různá sdružení a zařízení především v oblasti tělovýchovy a sportu (Pávková a kol., 2008). V období německé okupace byl však vývoj modernizace v české společnosti zcela utlumen a životní styl se tak dostal na nejnižší možnou úroveň. A i když se modernizace a industriální způsob života začal opět objevovat v období poválečném, v roce 1968 se sovětskou okupací a normalizací přišla zásadní změna v české společnosti. Záhy byly všechny naděje na pokračování modernizace zmařeny. V období tvrdých sedmdesátých a osmdesátých let byl tak

výrazný vnější mocenský tlak, takže česká společnost neměla jakoukoli možnost připojit se k postindustriální modernitě. To vše sebou přineslo ústup a potlačení zájmu zejména na vědy o společnosti po dobu dlouhých dvou desetiletí.

Až s rokem 1989, jež je v české společnosti spojován s pádem komunistického režimu a nastoupením nových demokratických principů, dochází v české společnosti k několika zásadním změnám. K těmto změnám z pohledu modernizace navíc přispěl významnou měrou i rok 1992, kdy ve volbách zvítězila neoliberální pravice, jež se stala základem pro nový, volnější režim tehdejší společnosti. Ve všech oblastech lidského života dochází k postupnému rozšiřování nové éry moderních prvků a různých moderních technologií. Neméně významným pro rozvoj moderních politických institucí a všech dalších moderních prvků se stal rok 1993, jež bývá připisován ke konstituování nového samostatného českého politického státu (Mlčoch, Machonin, Sojka, 2000).

Podle Červenky (2002) se česká společnost vyznačuje velkou liberálností nejen díky její rychlé adaptaci na všechny strukturální změny po roce 1989, ale taktéž díky své rychlosti osvojení si všech nejmodernějších informačních technologií (in Mansfeldová, Tuček, 2002).

Jiří Večerník (2010) se zabývá zase problematikou roku 1989 z hlediska požadavků a pohledů různých skupin lidí ve společnosti. Na jedné straně uvádí konec totalitní vlády, a s ním spojené obnovení demokracie, na straně druhé zároveň však poukazuje na možnost přístupu k západní materiální či konzumní společnosti. Závěrem jeho úvah je fakt, že materiální stránka věci se v té době stala velmi důležitou a v mnohých případech se dostala více do popředí zájmu všech lidí, jak je tomu fenoménem i ve společnosti současné (in Maříková a kol., 2010).

Modernizace v současné fázi vývoje bývá popisována nejrůznějšími pojmy, přičemž Mlčoch a kol. (2000) ve své knize uvádí pojmy následující: „*Byrokratizace, demokratizace, diferenciacce, domestikace, ekologizace, ekonomický růst, emancipace, estetizace, globalizace, informatizace, industrializace, inovace, intenzivní komunikace, kultivace emocionality, marketizace, masová spotřeba, meritokratizace, mobilizace, morální proměny, postmaterialistické změny hodnot, profesionalizace, racionalizace, rostoucí role aktérů, sekularizace, stát blahobytu, urbanizace, vědecké a expertní vědění, vzdělanostní expanze, změny sektorové struktury*“ (Mlčoch a kol., 2000, s. 122).

Mezi základní modernizační aspekty podle Mlčocha v současné společnosti patří především telekomunikace a komputelizace, přičemž rozvoj a vybavení počítači patří v České republice mezi nejvýznamnější úspěchy. Díky těmto moderním technologiím dochází k rozšíření nabídky všech dostupných informací a k jejich faktickému využití nejen u mládeže (Mlčoch, Machonin, Sojka, 2000).

2.3 Vztah současné společnosti a mládeže

Josef Basl, Jana Straková a Arnošt Veselý v knize *Jaká je naše společnost* (2010), reprezentují názor Ralfa Dahrendorfa, který tvrdil, že s rokem 1989 a se vznikem demokratického státu, bylo taktéž zapotřebí vybudovat tzv. *občanskou společnost*. Tato společnost by byla podle něj charakteristická zejména mladými lidmi, kteří by si nikdy předtím neprošli totalitním režimem a nebyli by tak zatíženi nedemokratickým režimem. Mladí lidé by se tak zapojovali aktivně do života, získávali by pouze pozitivní postoje, nepodíleli se na korupčním jednání a vyznačovali by se ochotou pracovat pro druhé. Autoři však v další části knihy přiznávají, že takový pohled na mládež je velmi idealistický a v dnešní společnosti se názor na mladé lidi zcela vymyká tehdejšímu přesvědčení. Naopak charakteristickou vlastností současné mládeže podle nich je touha po materialismu a nevážení si oné těžce vybudované demokracie (in Maříková a kol., 2010).

Večerník (2010) si taktéž stojí za názorem, že masová spotřeba výrazně ovlivňuje a zároveň mění život lidí a zároveň celé společnosti, v našem případě ve velké míře i život mládeže. Lidé neboli spotřebitelé se stávají v současné společnosti podle jeho úvah čím dál více uniformější a izolovanější. Nezbývá než souhlasit s názorem, že většina dnešních lidí zůstává stále pasivní, i přes obrovské množství možností a široké škály dostupnosti všech aktivit. Na druhé straně však jsou lidé čím dál více ovlivnitelní společností a Večerník tak jednoduše spotřebitele dnešní společnosti nazývá bezmocnými. (taktéž in Maříková a kol., 2010)

„V denním životě se tak řečeno s *Georgem Orwellem* - *masový konzum stal vzduchem, který dýcháme*“. (taktéž in Maříková a kol., 2010, s. 111).

2.3.1 Mládež a její problémy v současné společnosti

V dnešní moderní společnosti se můžeme setkat s několika jevy související s mládeží, ať už v kladném nebo záporném slova smyslu. Musíme však uznat, že s přibývajícím moderním

technologií, větší svobodou a většími možnostmi se ve společnosti objevuje čím dál více záporných vlivů, které bohužel nejvíce působí a negativně ovlivňují zejména děti a mládež.

Problematikou české mládeže se zabývá Petr Sak a ve své studii přiznává, že současná společenská deviace začíná již ve skupině mládeže. Již před čtrnáctým rokem jedinci zakoušejí alkohol, různé druhy drog a mezi 14. až 15. rokem si mladí lidé již konzumaci alkoholu, nikotinu a drog osvojují. Zachycuje také obrovský nárůst kriminality a páchání trestných činů mládeže, přičemž se projevuje neustálé snižování věkové hranice pachatelů zároveň s větší brutalitou a agresivitou trestných činů. Mladí lidé se taktéž vyznačují touhou po sexuálním životě, což jejich život obohacuje a přináší do něj určitou formu nové kvality (Sak, 2000).

Dle statistických údajů je možné zaznamenat fakt, že čtvrtina všech trestných činů vychází z iniciativy mládeže, přičemž dvě třetiny tvoří mládež do věku 29 let (Kraus, 1998).

Ve společnosti však může nastat problém v případě, kdy normální, nenormální či patologické jevy v chování mládeže se vzájemně stírají či překrývají, a tak jej jedinec či společnost nedokáže vždy snadno spatřit a správně rozlišit. (Hájek, 2008).

2.3.1.1 Klasifikace poruch chování mládeže dle společenské závažnosti

Nejstarší tradici má u nás následující klasifikace problémové mládeže, podle Aloise Zikmunda, kterou uvádí ve své souborné práci *Mládež mravně vadná* (1930) :

- **Mládež mravně ohrožená** – jedinci jsou zde ohroženi nepříznivými poměry.
- **Mládež mravně narušená** – jedná se o mládež, která vlivem slabosti svého charakteru nebo z návodu cizích osob se přechodně dopouští špatných činů, čímž vybočuje z mravního života.
- **Mládež mravně vadná** – jedná se o jedince, kteří se projevují antisociálním chováním, které se již dá jen těžko výchovně napravit (in Vítková, 2004).

Klíma (1978) vymezuje následující skupiny:

- **Asociální poruchy chování** – jedná se o činy, které se vymykají společenské morálce. Řadí zde přestupky proti školnímu řádu, lži, výtržnictví, vzdorovitost, negativismus, záškoláctví, útěky a toulky, sebepoškozování, toxikomanií a další.
- **Antisociální poruchy chování** – jedná se o činy, které už poškozují společnost. Jako příklady uvádí krádeže, loupeže, výtržnictví, ublížení na zdraví nebo sexuální trestné činy (taktéž in Vítková, 2004).

Vítková (2004) ve své knize také uvádí následující členění, o kterém tvrdí, že se v literatuře používá nejčastěji a shoduje se v něm většina současných autorů:

- **Disociální chování** – takovým chováním se označuje chování nespolečenské, nepřiměřené, které se však stále dá zvládnout pedagogickými postupy. Nejčastěji se objevuje v rodinné nebo školní výchově. Do této kategorie řadí kázeňské přestupky proti školnímu řádu, neposlušnost, vzdorovitost, negativismus, lži a řadu jiných drobných porušení normy. Často se jedná o projevy, které jsou charakteristické pro určitá vývojová období, nebo jsou průvodním jevem jiného primárního postižení. Většinou mají přechodný ráz a mohou vymizet samy nebo za pomoci odborníků.
- **Asociální chování** – jedná se o chování, které už je v rozporu se společenskou morálkou, a to z důvodu nedostatečného nebo chybějícího sociálního citění. Jedinci vyznačující se asociálním chováním sice porušují společenské normy, ale jejich intenzitou ještě nepřekračují právní předpisy. Svým jednáním škodí většinou nejvíce sami sobě. Typickými příklady jsou alkoholismus, záškoláctví nebo toxikomanie. Dalšími formami mohou být útoky, záškoláctví, sebepoškozování, alkoholismus, tabakismus, aj. Náprava asociálního chování vyžaduje speciálně pedagogický přístup.
- **Antisociální chování** – jedná se o veškeré protispolečenské jednání bez ohledu na věk, původ a intenzitu činu. Svými důsledky už zde nepoškozují pouze jedince, ale i společnost. Jedinec vyznačující se tímto chováním porušuje zákony dané společností a jeho náprava je možná pouze prostřednictvím ústavní péče, formou školských zařízení nebo věznic. Do této kategorie spadá veškerá trestná činnost, jako jsou krádeže, vandalismus, sexuální delikty, vraždy apod. Dále je možné zde zařadit i násilí a agresivitu, terorismus, organizovaný zločin a trestnou činnost, která souvisí s toxikomanií.

3 Společnost a životní styl

Pod pojmem životní styl si každý dokážeme představit hned několik typických charakteristik. Někoho může napadnout v první řadě způsob trávení našeho volného času, jiného zase způsob stravování, způsob oblékání či způsob jakým bydlíme. Každý z nás má však logicky svůj vlastní životní styl, který se liší jeden od druhého. Tak jako každý jedinec a jeho potřeby jsou individuální, tak i životní styl, jako součást nás je velmi individuální.

Seneca tvrdí, že: *„styl je výrazem duše a podle stylu poznáme život člověka“*. (in Možný, 2002, s. 143).

3.1 Charakteristika životního stylu a souvisejících pojmů

Mnohdy se v literatuře můžeme setkat s ekvivalentními nebo souvisejícími pojmy k životnímu stylu, přičemž autoři často hovoří o životním způsobu, životním slohu, životní úrovni nebo také kvalitě života.

J. Duffková (2005) rozlišuje životní styl jednotlivce a životní styl skupiny. Pod pojmem životní styl jednotlivce si představuje konzistentní životní způsob jednotlivce, přičemž jeho samostatné části jsou v určitém vzájemném vztahu, vzájemně se doplňují a jejich podstatou a základem je jednotící princip neboli jednotný styl, který se prolíná všemi důležitými činnostmi životního stylu jedince. Naopak životní styl skupiny se projevuje společnými charakteristikami životního způsobu, neboli jeho klíčových momentů, které jsou typické pro většinu členů určité skupiny. Zpravidla se jedná o skupiny, jejichž členové nemají spolu blízký vztah, moc dobře se neznají, ale spojuje je skutečnost, že spolu mají společného něco, jež je důležité pro utvoření životního způsobu neboli stylu. Typické jsou profesní skupiny nebo skupiny, které se vytvářejí v souvislosti s povoláním nebo přípravou na něj (in Kubátová, 2010, s. 13).

J. Linhart (1996) rozlišuje mezi sebou životní styl a životní způsob. Životní styl hodnotí v rámci kulturologického pohledu neboli pohledu kvalitativního, přičemž se používají s ním spojené pojmy jako životní tempo či rytmus, životní projev, smysl života, životní harmonie, životní postoj aj. Naopak na životní způsob nahlíží v rámci pohledu sociálně – ekonomického, čili kvantitativního, který se vyznačuje určitým sociálním statutem (taktéž in Kubátová, 2010).

Dalším specifickým, avšak nejméně používaným pojmem je životní sloh. Kubátová se v definování opírá o koncepci životního slohu tehdejšího architekta Karla Honzíka (1858), přičemž uvádí, že: *„životní sloh je soustavou vzájemně vztažných životních forem, jimiž se*

projevuje život v určité společnosti v určité historické situaci. Jedná se o formy jednání, vztahů, vědomí a věcného prostředí“.(tamtéž in Kubátová, 2010, s. 16). Nejen vzájemně vztažné formy, jež jsou charakteristické věcným prostředím a formami vztahu mezi lidmi, ale také formy sociálního styku, formy obleků, gest apod. jsou základem Honzíkovy koncepce. (Duffková, Urban, Dubský, 2008).

Kubátová (2010) se taktéž zabývá problematikou pojmů životní úrovně a kvality života. Z hlediska obsahu pojmu hodnotí životní kvalitu jako pojem obecnější a širší. Životní úroveň vymezuje kvantitativně, neboli ekonomicky a nahlíží na ni buď z hlediska jedince, nebo z hlediska společnosti. Jednoduše řečeno, synonymem životní úrovně by mohlo být materiální zabezpečení. Naopak životní kvalitou rozumí kulturnost životního stylu, která se vyznačuje například výši vzdělání, kulturními předměty v domácnosti apod.

Uvedme si nyní několik definicí, jež se zabývají pouze životním stylem jako ústředním pojmem:

- Bakalář (2008) tvrdí, že: *„Životní styl je souhrn všech životních forem, které jedinec aktivně prosazuje*“.(in Pávková, a kol., 2008, s. 29).
- Dle Mohaplha (1992) je životní styl: *„Soubor názorů, postojů, temperamentových vlastností a návyků, které mají trvalý ráz a jsou pro každého individuálně specifické – vystihují osobitost jeho chování*“.(in Kraus, Poláčková, 2001, s. 153).
- *„Životní styl zahrnuje hodnotovou orientaci člověka, projevuje se v jeho chování i ve způsobu využívání a ovlivňování materiálních i sociálních životních podmínek*“.(in Pávková, a kol., 2008, s. 29).
- *„Jedná se o dynamizovaný a do sociálního časoprostoru promítnutý hodnotový systém jedince. Je individualizovaný a specifický pro daného jedince, i když má společné rysy s dalšími jedinci, adekvátně podle shodnosti sociálního pole*“.(Sak, 2000).
- *„Životní styl je systémem důležitých činností a vztahů a s nimi provázaných praktik charakteristických pro určitý subjekt v jeho každodennosti*“.(Duffková, Urban, Dubský, 2008, s. 55)..

Obecně platí, že životní styl je způsob, jakým lidé žijí. Termíny, které spadají do problematiky životního způsobu a často tvoří jádro celé problematiky, mohou být: životní projevy, formy života, chování, jednání či vztahy nebo činnosti. Tyto činnosti a vztahy jsou

však pro jednotlivce nebo sociální skupinu typické, vyznačují se svou každodenností, čímž můžeme jednoznačně vyloučit určitou ojedinělost či náhodnost těchto praktik (Duffková, Urban, Dubský, 2008). Životní styl je zároveň formován vším, co si člověk osvojí z kultury a prakticky uplatní v jeho životě. Životní styl však není jednotný, ale je tvořen nekonečnou řadou variant, které si vytváříme my lidé jako jednotliví členové určitých sociálních skupin. Můžeme do něj tedy zařadit veškeré vzdělávací aktivity, způsoby trávení volného času, organizaci běžného provozu v domácnosti, společné činnosti v rámci rodiny nebo také péči o zdraví (Buriánek, 2003).

3.2 Faktory ovlivňující životní styl mládeže

Jak už bylo řečeno, životní styl je záležitostí každého člověka jako individua, přičemž jej člověk může ovlivňovat jak svou vlastní vůlí, tak i svými aktuálními možnostmi.

Existují dva faktory, které zásadně ovlivňují konkrétní podobu životního stylu. Jedná se o faktor vnější, čili životní podmínky člověka, a faktor vnitřní neboli osobnost jedince se všemi jeho potřebami, schopnostmi, dovednostmi apod. Životní podmínky určují možnosti a hranice pro aktivity a způsoby chování a jednání člověka, kdežto osobnost sama jako vnitřní faktor se podílí na výběru možností, které z daných životních podmínek vyplývají. Do životních podmínek můžeme zařadit životní podmínky ekologické, biologické, demografické, sociálně-politické a politické, kulturní a obecně ideové a technologické (Duffková, Urban, Dubský, 2008).

3.2.1 Subjektivní osobnostní faktory

Mezi subjektivní faktory, které výrazným způsobem ovlivňují mládež, čili i její životní styl, můžeme dle Krause a Poláčkové (2001) zařadit:

- Pohlaví – již od počátku vzniku společnosti, je na ženy a muže nahlíženo jiným způsobem a jsou jim přiřazovány jiné úkoly a činnosti typické vzhledem k jejich pohlaví. Charakteristickým příkladem může být například Genderova studie.
- Zdravotní stav a fyzická kondice – nejenže tyto faktory ovlivňují člověka a mládež ve volbě různých sportovních aktivit a způsobu trávení volného času, ale také hrají velmi důležitou roli ve výkonu naší současné nebo budoucí profese.
- Výše dosaženého vzdělání – nejenže výkon dosaženého vzdělání závisí na pozici, kterou mládež bude ve společnosti v budoucnu vykonávat, a z které se budou odvíjet jejich příjmy, ale taktéž ovlivňuje všeobecný rozhled jedince. V souvislosti s mládeží

ve věku od 15 do 18 let můžeme mluvit o různém typu středoškolského vzdělání. Ačkoli se v současné společnosti setkáváme stále více s trendem a myšlenkou kariérního vzrůstu, tak stále ještě se setkáme s mládeží, která má jen základní vzdělání a od 15 či 16 let vykonává určitou profesi. V těchto případech se také bude určitým způsobem lišit životní styl těchto jedinců.

- Psychologické charakteristiky – každý člověk se vyznačuje odlišnými psychologickými aspekty, které hrají taktéž významnou roli v utváření si jeho životního stylu. Mezi ně můžeme zařadit například intelektovou úroveň nebo temperamentové dispozice jedince.

3.2.2 Prostředí vychovávaného

Faktor prostředí vychovávaného tvoří výraznou, mnohdy tu nejvýznamnější roli při utváření jeho životního stylu. Do prostředí vychovávaného můžeme zařadit jak prostředí rodinné, tak prostředí sociální. Zároveň všechny uvedené faktory mohou být dle mnoha autorů také příčinou vzniku sociálně patologických jevů, jež velmi často negativně ovlivňují životní styl mládeže.

3.2.2.1 Rodinné prostředí

Není sporu, že rodina má významný podíl při ovlivňování jedince a utváření jeho životního stylu. Jedinec se do rodiny rodí, vyrůstá v ní celý svůj život, a tak je tedy více než pravděpodobné, že jeho životní způsob neboli životní styl bude utvářen a přizpůsobován životnímu stylu rodičů a dalších členů rodiny.

Životní styl mládeže je ovlivňován několika faktory rodinného prostředí. Kraus (2008) v první řadě uvádí demograficko-psychologické faktory, jejichž součástí pro vývoj dítěte a následné vytváření si jeho životního stylu je celková struktura a vnitřní stabilita rodiny. Rodina by taktéž měla tvořit základnu emocionálně harmonického prostředí. Jen tak bude dítě a mládež vedena tím správným směrem, přičemž jakékoli negativní působení z pohledu rodičů, může vést k sociálně patologickým jevům. Dalším faktorem rodinného prostředí, jež ovlivňuje mládež, je faktor materiálně-ekonomický. Důležitou roli při vytváření životního stylu mládeže hraje profese rodičů a vliv této skutečnosti na jejich potomky, dále také charakter a kvalita bydlení, celkové finanční zajištění rodiny a vliv technických prostředků na celkový život rodiny. Posledním faktorem je kulturně- výchovná oblast, prostřednictvím které se odráží vzdělání a hodnotová orientace rodičů na životní styl rodiny (Kraus, 2008).

3.2.2.2 Sociální prostředí

Do sociálního prostředí je možné zařadit vliv prostředí školního, vliv vrstevníků a vliv masové komunikace.

- **Školní prostředí** – hlavním cílem školy by mělo být vychovat mládež takovým způsobem, aby byla schopna uspět i v současném komplikovaném světě. Škola by měla individuální rozvoj žáka obohacovat smysluplnými motivy, které by vedly k utvoření ustálené postojevé a hodnotové orientace jedince. Škola je zároveň organizací, která má schopnost zvýšit rezistenci vůči mimoškolním negativním vlivům, které se dnes stávají častou součástí životních stylů mládeže (Procházka, 2012).
- **Vrstevníci** – mladý člověk, stejně tak jako každý jedinec, má potřebu sdružovat se s lidmi stejného věku, jež spojují stejné potřeby či hodnoty. V průběhu socializace jedinec rozpoznává cíle dané skupiny a postupem času se s nimi ztotožňuje a přebírá je za své. Jedinec si tak vytváří určité hodnoty, jež tvoří normalizaci vztahů ve skupině a jsou tak předpokladem pro utvoření si daného životního stylu (taktéž Procházka, 2012). Tlaky ze strany vrstevníků jsou však velmi významné a mnohdy právě party vytváří prostředí velmi rizikové. Uvádí se, že většina kriminálního chování, první zkušenosti s drogami a alkoholem pocházejí právě z různých part a dalších sociálních skupin (Kraus, 1998).
- **Masmédia** – masmédia neboli všechny sdělovací prostředky, jako je televize, počítač, internet a mnohé další, se staly v posledních letech nedílnou součástí života každého člověka. Mladí lidé si život bez těchto prostředků nedokážou mnohdy představit a vyplňují si jimi dennodenně svůj čas. Tyto média mají obrovskou schopnost prostřednictvím reklam propagovat různé společenské jevy. Funkce médií však ne vždy má pouze pozitivní charakter na utváření životního stylu jedince, s čímž souvisí v poslední době velká propagace kouření, alkoholu či agresivity a násilí (Kraus, 1998). Negativní působení médií se nejvíce dotýká dětí a mládeže nejen z toho důvodu, že se stávají čím dál více izolovanějšími a pasivními z hlediska vlastní aktivity a činností ve volném čase, ale taktéž jsou právě tou věkovou skupinou, která má velkou tendenci onen virtuálně vytvořený svět vnímat jako možnou realitu a delikventní chování napodobovat i v běžném životě (Kraus, 2008). Právě televize patří u dětí a dospívajících mezi nejvíce využívané médium. Její sledování je

v průměru delší než všechny ostatní mimoškolní aktivity u mládeže v naší společnosti (Matoušek, Kroftová, 1998).

3.3 Základní typy životních stylů

3.3.1 Alternativní životní styl

S pojmy alternativní a alternativa od 90. let minulého století velmi často spojují právě s pojmy životní způsob neboli životní styl. Pojem alternativní životní styl můžeme chápat jako protiklad konvenčního či konformního životního stylu, jež je ve společnosti převažující a je spojován s dodržováním a uznáváním stanovených hodnot a zásad. Alternativní životní styly lze tedy jednoduše považovat jako „jiné“, od sebe se odlišující životní styly, které jsou často velmi úzce chápány v souvislosti s životními styly různých subkultur (Duffková, Urban, Dubský, 2008).

Alternativní životní styly mládeže jsou velmi diferencované. Kosíková (2003) uvádí například subkultury anarchistů punkerů, metalistů, rockerů, příslušníků hnutí hippies či skinheadů a mnoho dalších. Zároveň tvrdí, že tyto skupiny mládeže mají utvořený svůj vlastní svět, ve kterém platí jejich vlastní pravidla, řídí se svou vlastní hodnotovou orientací, je pro ně charakteristický jistý způsob mluvy a oblékání (in Kubátová, 2010).

Ve většině případů si však lidé představují pod pojmem alternativní životní styl určitou negativní odchylku od „běžného“ způsobu života, přičemž zde můžeme hovořit například o alternativním životním stylu alkoholika či narkomana, avšak v některých případech je možné se setkat i s alternativním způsobem života vyznačující se pozitivním charakterem. V takovém případě je možné hovořit o různých koncepcích, které se snaží o pozitivní řešení určitého problému, nebo naopak o odstranění nežádoucích jevů a takový životní styl je považován za formu určitého ideálu či vzoru (Duffková, Urban, Dubský, 2008).

3.3.2 Zdravý životní styl

V poslední době je zdravý životní styl velmi aktuální téma. Můžeme říci, že zdravý životní styl je reakcí na stav životního prostředí, které tvoří několik negativních faktorů, jež se staly jeho součástí prostřednictvím tzv. civilizačního rozvoje (Kraus, Poláčková, 2001).

Podstatou zdravého životního stylu by tedy mělo být ve všech oblastech našeho života myslet na dodržování a respektování určitých pravidel a norem, které směřují k udržení a upevnění našeho zdraví (Duffková, Urban, Dubský, 2008).

Za základní faktory zdravého způsobu života Kraus (2008) považuje:

- **Životní rytmus** – poměr pracovní činnosti a odpočinku,
- **pohybový režim** – aktivní a pravidelná tělesná kultura,
- **duševní aktivitu** – kulturní zájmy, další vzdělávání apod.,
- **životosprávu a racionální výživu,**
- **zvládání náročných životních situací.**

Kraus (2008) taktéž uvádí 3 základní oblasti zdravého životního způsobu:

- **Tělesná kultura osobnosti** – zahrnuje v sobě rozvoj osobní hygieny, životosprávy, správných stravovacích návyků, vyhýbání se škodlivým látkám jako je alkohol či drogy a v neposlední řadě také přiměřený aktivní pohyb.
- **Psychická kultura osobnosti** – zde je kladen důraz především na kvality osobnosti, jako je sebeovládání, odpovědnost, reflexe a sebereflexe, kreativita, sociální zdatnosti či schopnosti efektivního učení.
- **Duchovní kultura osobnosti** – zahrnuje v sobě mravní vyspělost osobnosti a veškeré estetické, literární či vědecké zájmy (Kraus, 2008, s. 170-171).

3.3.3 Konzumní životní styl

V problematice životních stylů v současné společnosti není možné se vyhnout pojmu konzumní neboli spotřebitelský životní styl. V dnešní společnosti se právě konzum čili spotřeba stává základní hodnotou a orientací životního způsobu většiny lidí a pro mnohé tvoří jeho nedomyšlitelnou součást ba dokonce hlavní náplň. Mnoho jedinců, v našem případě taktéž mládež, preferuje pouze ty potřeby, které jsou možné naplnit pouze zbožím. V častých případech se na takovou úroveň dostávají i duchovní hodnoty, které by s konzumem neměly mít nic společného. Typickou charakteristikou pro současnou společnost se stává fakt, že jedinec neuspokojuje vlastní opravdové potřeby, avšak pouze ty potřeby, které jsou mu vnuceny reklamou (Duffková, Urban, Dubský, 2008).

Díky průmyslu a masové spotřebě se zvyšuje čím dál více životní standard lidí, avšak zároveň také prostřednictvím těchto komunikačních prostředků se ještě více posiluje působení reklamy a lidé tak určitým způsobem ztrácejí jistou svobodu. Člověk tak stále dychtí prostřednictvím vnějšího tlaku nejen po zdokonalování sebe samotného, ale také po neustálém zlepšování svého života (Kubátová, 2010).

Z hlediska konzumního stylu života Bernard Cathelat rozlišuje následující typy jedinců:

- **Podnikavec** – veškerý svůj zájem soustřeďuje na práci. Jedinci tohoto charakteru se taktéž zabývají veškerými moderními předměty a módou.
- **Utilitarista** – zaměřuje se především na rodinu, domov a tradice. Tito jedinci jsou označovány za spotřebitele opatrné.
- **Konzervativec** – pozornost směřuje zejména k rodině a je odpůrcem moderní technologie.
- **Ideál** – klade důraz na klidný rodinný život, většinou touží a zároveň i mají dostatek volného času. Takoví jedinci se orientují na dobré a výhodné nákupy.
- **Anarchista** – preferuje spíše osobní život a zajímá se především o intelektuální kulturu.
- **Prospěchář** – synonymem takového jedince může být zbohatlík, který upřednostňuje volný čas, dovolenou a chce se stát co nejvíce úspěšným a to bez jakýchkoli sociálních ohledů. Takoví jedinci preferují masmédi a nakupují nejčastěji v luxusních obchodech.
- **Harlekýn sociálního divadla** – největší jeho zálibou jsou počítačové hry (in Duffková, Urban, Dubský, 2008).

3.3.4 Hédonistický životní styl

Hédonistický životní styl je v úzké souvislosti s konzumním způsobem života. Je odvozen od slova hédonismus, což se do českého jazyka překládá jako tzv. pozitivkářství. Dle francouzského filosofa a sociologa Gillese Lipotevského se hédonismus stal obecným chováním až teprve s nástupem masové spotřeby. Mezi typické hédonistické hodnoty řadí především užívání si života, a to včetně nerozvážného utrácení. Ve spojitosti s mládeží je možné uvést jeden z celkem sedmi druhů životního stylu dle Wenera George, a to tzv. „*hédonistický expresivní životní styl*“, jenž je podle něj typický zejména pro mladé a svobodné lidi, kteří kladou důraz na sociální kontakty, především na přátele a snaží se začlenit do módního proudu (taktéž in Duffková, Urban, Dubský).

3.3.5 Další vybrané typy životních stylů

Kraus a Poláčková (2001) uvádí členění životních stylů následovně:

- **Pracovně orientovaný životní styl** – tento druh životního stylu je charakteristický pro jedince, kteří na první místo ve svém životě řadí práci. Takoví lidé bývají

mnohdy označováni jako workoholici. Volný čas nepokládají ve svém životě za důležitý, a pokud ano, tak jej stejně vyplní prací.

- **Hédonistický životní styl** – lidé upřednostňující tento životní styl, kladou volný čas na první příčku. V práci se příliš nerealizují a považují ji spíše za nutnost.
- **Celistvý životní styl** – můžeme jej považovat za ideální volbu. Je charakteristický vyvážeností práce a volného času. Člověk dokáže ve svém životě spojit a zároveň rozlišovat volný čas a práci.

Kubátová (2010) přidává následující rozlišení životních stylů:

- **Deviantní způsob života** – vzniká v důsledku toho, že zájmy jednotlivce se neshodují se zájmy společnosti.
- **Liberálně ironický životní styl** – zde spadají lidé, kteří jsou individuálně svobodní, přátelští a vyznačují se schopností vcítit se do osobnosti dalších jedinců.
- **Buržoazně-bohémský životní styl** – tímto životním stylem se vyznačují lidé, kteří si v životě prošli úspěšně řadou náročných zkoušek. Jedná se především o jedince, kteří jsou velmi ekonomicky úspěšní a mají dobré vzdělání, na základě kterého si vytvořili svůj vlastní životní styl, který odpovídá jejich bohatství.

Havlík (1996) rozděluje životní styly jedince na základě jeho převažujících hodnot v životě:

- **Životní styl s náplní studia** – provozují ho ti jedinci, kteří vykonávají pravidelně aktivity, jež směřují k poznávání nových informací.
- **Životní styl s nejvyšší hodnotou hraní** – bývá připisován sportovcům či sportovním fanouškům, dále také jedincům, kteří mají zálibu v různých hrách či zábavných podnicích.
- **Životní styl s rozjímáním** – ze statistik vyplývá, že tímto životním stylem se vyznačují jedinci osamělí, kteří svůj volný čas netráví ve společnosti rodiny (in Kraus, Poláčková, 2001).

3.4 Volný čas jako součást životního stylu

Volný čas je ve velké míře spjat s životním stylem. Je možné tvrdit, že volný čas tvoří součást našeho životního a způsob, jakým svůj volný čas trávíme, nám ukazuje a zhodnocuje životní styl, který vedeme.

Volný čas můžeme chápat jako dobu, při které nemusíme nutně vykonávat určitou práci. Jedná se o čas, který nám zbyl po splnění všech povinností, a při kterém se nám zároveň nabízí možnost samostatně a dobrovolně si vybrat mezi činnostmi, které se pojí s pocitem radosti a uvolnění. Mezi nejčastější pojmy, které bývají autory zahrnovány pod volný čas, jsou rekreace, odpočinek, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání či dobrovolně společensky prospěšná činnost. Ve spojitosti s dětmi a mládeží není možné do volného času tedy zařazovat vyučování a činnosti s ním související, povinnosti spojené s chodem rodiny, péči o svou osobu či povinnosti spojené s výchovným zařízením (Pávková, a kol., 2008). U této věkové kategorie je taktéž vhodné pestré pedagogické ovlivňování jejich volného času, neboť ještě nemají tolik zkušeností, aby se dokázali dobře orientovat ve všech oblastech zájmových činností (Němec a kol., 2002).

3.4.1 Vývoj pohledu na volný čas v rámci vývoje české společnosti

Volný čas nebyl odjakživa vnímán stejně. Stejně tak, jak se mění společnost, tak se mění i pohled na volný čas jako součást životního stylu a jsou mu připisovány odlišné hodnoty. V průběhu 50. a 60. let se životní styl vyznačoval především prací. Lidé žili pouze prací, a z toho důvodu volný čas považovali jako způsob jak si odpočinout, nabrat síly a zrekreovat se pro další pracovní nasazení. V 70. a 80. letech již práce a volný čas netvořili takové protiklady. Volný čas nesloužil pouze jako určitá forma odpočinku, ale lidé jej začali vnímat jako správný prostředek k zábavě, čímž se začala rozrůstat obrovská zájmová činnost. V té době se začala rozvíjet taktéž velká spousta zájmových kroužků pro děti a mládež, jež byly provozovány, jak v rámci školy, tak i mimo ni (Němec a kol., 2002). Nicméně tato doba se vyznačovala rovněž řadou životních problémů, zejména u mladé generace, což s sebou přineslo několik alternativních hnutí a další iniciativy mladých lidí. Rovněž příchod nové elektronické technologie ovlivňoval a utvářel postoje mladých lidí ve využívání volného času. Trend vhodného využívání volného času však pokračoval i v letech devadesátých, kdy se začaly opět obnovovat a nově rozvíjet sdružení zaměřující se na využití volného času mládeže, společnost se stávala čím dál otevřenější ke všem novým přicházejícím technologiím a zároveň se snažila uplatňovat i nové principy v organizaci práce (Pávková a kol., 2008). V tomhle časovém rozmezí lidé připisovali volnému času hodnotu vesměs pozitivní a vstupovali do něj s pocitem, že něco chtějí vykonat za účelem svého uspokojení. V dnešní industriální společnosti je volný čas více hodnocen jako odpočinek a zábava. Každý člověk má dnes možnost disponovat svým časem podle vlastního uvážení,

může libovolně disponovat jak časem pracovním, tak časem volným. Dnešní společnost však i přes jakoukoli snahu o zesílení výchovy mladých lidí a poskytnutí jim co nejvíce možných nabídek k využití volného času se projevuje jedním velkým negativním trendem, čímž je fakt, že lidé dnes volný čas vnímají převážně jen jako součást konzumu. Lidé dnes bohužel netouží prožívat svůj volný čas naplno, ale mají čím dál větší potřebu získat co nejvíce prostředků, a to i v tom případě, že zkrátka omezí svůj volný čas na minimum (Němec a kol., 2002).

4 Hodnoty a hodnotová orientace

Problematikou hodnot jakožto předmětu axiologie se zabývalo několik významných představitelů, avšak za zakladatele filosofie hodnot je považován Hermann Lotze, který zastává názor, že o hodnotách je možné uvažovat pouze ve sféře citové (Váross, 1970).

I když se v literatuře neseťkáme s jednotnou definicí hodnot a i přesto, že hodnoty jedinců nejsou stejné a každý z nás uznává a preferuje hodnoty jiné, lze jim přisoudit vlastnost obecně společnou a tou je jejich důležitost v životě každého člověka. Hodnota je přitom tedy pojmem subjektivním. Můžeme jej chápat jako něco, co uspokojuje něčí potřebu (Neff, 1993).

Vztah člověka ke konkrétním hodnotám je determinován nejen jeho vlastnostmi, ale také prostředím sociálním, přičemž si jedinec osvojuje dané hodnoty prostřednictvím socializace již od nejútlejšího věku (Hofstede, 2006, in Prudký, 2009). Jeho postoje a hodnoty jsou tudíž vždy odrazem konkrétních sociálních podmínek, které v dané společnosti panují. Člověk v interakci s prostředím, ve kterém žije, neustále hodnotí určité skutečnosti a utváří si představu o tom, co je pro něj v životě podstatné a co nikoli. Prostřednictvím těchto hodnot si formuje svůj určitý hodnotový systém, jenž se projevuje v jeho celkové hodnotové orientaci. Je nutné však poznamenat, že osvojené hodnoty nemají neměnný se charakter, ale jsou ovlivňovány různými událostmi, kterými si člověk v jednotlivých etapách života projde a s nimi souvisejícími zkušenostmi, jež si v těchto etapách osvojí. Hodnotová orientace je tedy vždy výsledkem jak výchovného působení rodiny a společenských institucí, tak sebevýchovného působení, či objektivních a materiálních podmínek a konkrétních sociálních situací (Velehradský, 1978).

Na hodnoty je možné nahlížet z několika různých úhlů pohledů. Prudký (2009) poukazuje na dvě pojetí. Jedno z nich uvažuje o hodnotách jako o obecných cílech, o které člověk ve svém životě usiluje. Můžeme zde zařadit hodnotu zdraví, štěstí či rodiny. Naopak druhé pojetí vnímá hodnoty jako prostředky, prostřednictvím kterých dosahujeme významných cílů, jako je vzdělání nebo postavení v zaměstnání.

Hartl a Hartlová v Psychologickém slovníku (2000) uvádějí, že hodnota je vlastnost, kterou jedinec přisuzuje určitému objektu, situaci či události a souvisí s uspokojováním jeho potřeb či zájmů. Hodnoty zároveň člení na pozitivní a negativní, absolutní a relativní, přímé a nepřímé a podle obsahu na estetické, etické a logické.

Hodnoty a celou hodnotovou orientaci je možné dle Saka (2000) považovat také za součást energetické stránky osobnosti. Hodnoty společně s veškerými potřebami, zájmy

a postoji jedince určují směr jeho jednání a zároveň jsou předpokladem pro vytvoření určité motivace k tomuto jednání.

V běžném životě se však můžeme často setkat se situacemi, kdy lidé nejsou schopni přesně vyjádřit, jakou hodnotu ve svém životě uznávají. Z tohoto důvodu je možné souhlasit i s názorem, že hodnoty mohou být uloženy v podvědomí člověka a aniž by si je jedinec uvědomoval, ovlivňují výrazně volbu jeho činností (Velehradský, 1978).

Všechny osvojené hodnoty dohromady utvářejí již dříve zmíněný hodnotový systém jedince a zároveň prezentují jeho individuální hodnotovou orientaci. Členěním hodnotových orientací se zabýval Petr Sak (2000), který uvádí typologii následující:

- **Egoisticko-materialistická hodnotová orientace** – jedinci vyznačující se touto hodnotovou orientací chtějí být vždy středem pozornosti a jejich nejžádanější hodnotou je majetek. Dále sem patří hodnota platu, společenské prestiže, soukromého podnikání či úspěšnosti v zaměstnání.
- **Profesně-rozvojová hodnotová orientace** – jedinci se vyznačují aktivním přístupem k životu a preferují ve svém životě zejména hodnoty vzdělání a rozvoje vlastní osobnosti, zajímavou práci, či taktéž úspěšnost v zaměstnání.
- **Reprodukční hodnotová orientace** – jedinci preferují především hodnoty životního partnera, lásky, dále kladou velmi důraz na rodinu a v následné fázi na děti.
- **Globální hodnotová orientace** – za nejvyšší hodnotu tito jedinci považují své zdraví, také je pro ně důležité celkové zdravé životní prostředí či mír.
- **Liberální hodnotová orientace** – pro jedince má nejzásadnější význam hodnota svobody. Dále preferují demokracii či soukromé podnikání.
- **Sociální hodnotová orientace** – zde naopak lidé kladou velký důraz na svou užitečnost ve vztahu k druhým lidem a na společenskou prestiž. Důležitá je pro tyto jedince také veřejně prospěšná práce či politická angažovanost.
- **Hédonistická hodnotová orientace** – lidé ve svém životě dávají přednost především svým zájmům, volnému času, přátelství a lásce.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Výzkumné šetření

V empirické části své bakalářské práce se budu zabývat preferovanými hodnotami a životním stylem středoškolské mládeže. Životní styl současné mládeže bude zkoumán prostřednictvím frekvence činnosti určitých aktivit, přičemž bude možné zjistit, zda současná mládež preferuje spíše aktivní či pasivní trávení svého volného času. Dále se budu ve výzkumu zabývat jednotlivými mediálními prostředky, přičemž důležitost bude sehrávat čas, který mládež těmto prostředkům věnuje či aktivity, které v rámci jejich využívání vykonává. Součástí výzkumu životního stylu bude taktéž zjištění vztahu k drogové problematice současnou mládeží.

V rámci celého šetření se budu opírat o již dříve získané a vyhodnocené poznatky, tudíž bude má empirická část obohacena výsledky z dřívějších let, a tak budu mít možnost více srovnávat, hodnotit a posuzovat současnou situaci.

5.1 Cíl výzkumu, výzkumné otázky a výzkumné předpoklady

Cílem mého výzkumu bude zjistit, jaký význam současná středoškolská mládež připisuje jednotlivým hodnotám v životě a jaký životní styl preferuje prostřednictvím způsobu, kterým tráví svůj volný čas. Mým úkolem bude tedy celou situaci zmapovat, rozebrat a porovnávat, charakterizovat podobnosti či odlišnosti pomocí výsledků z již dříve vyhodnoceného výzkumu.

Výzkumné otázky:

- Jaké hodnoty preferuje v životě současná středoškolská mládež?
- Jakým aktivitám a v jaké frekvenci se ve volném čase současná středoškolská mládež věnuje?
- Vyznačuje se současná mládež spíše aktivním či pasivním způsobem trávení volného času a preferujícím životním stylem?
- Jaký vztah má současná mládež k moderní technologii?
- Jakým postojem se projevuje mládež v současné společnosti ve vztahu k drogové problematice?

- Změnil se celkový přístup k hodnotám a životnímu stylu mládeže za uplynulých několik let?

Výzkumné předpoklady byly formulovány následovně:

P1: První tři nejdůležitější hodnoty v životě mládeže zůstanou stejné jako ve výzkumu dřívějším, ale celková preferovaná hodnotová orientace se bude lišit.

P2: Aktivita, kterým se současná mládež ve svém volném čase nejvíce věnuje, budou pasivnějšího charakteru než ve výzkumu dřívějším.

P3: Vlastnit počítač bude větší procento současné mládeže oproti mládeži v dřívějším výzkumu.

P4: Frekvence využívání mediálních prostředků bude mít vzrůstající charakter oproti dřívějšimu výzkumu.

P5: Postoj k drogové problematice bude u současné mládeže liberálnější, než tomu bylo u zkoumané mládeže v dřívějších letech.

5.2 Popis zkoumaného souboru

V rámci výzkumu byli do výběrového souboru zahrnuti studenti Všeobecného gymnázia v Rýmařově ve věku 15 až 18 let. Pro Rýmařov jsem se rozhodla z toho důvodu, že se jedná o místo mého bydliště, čili tato možnost byla pro mě nejdostupnější a zároveň zde trávím asi nejvíce svého volného času, a tak mne zajímalo, jakým způsobem jej tráví i současná středoškolská mládež. Ve chvíli, kdy jsem se rozhodla pro výzkumnou lokalitu, bylo pro mne Gymnázium v Rýmařově jednoznačnou volbou. Dané gymnázium jsem navštěvovala celých 8 let, a tak si dokážu dobře vzpomenout na dobu, kdy i já jsem spadala do věkové hranice 15ti až 18ti let, a jakým způsobem se mé názory a aktivity ubíraly. O to je pro mne zajímavější zjištění a prozkoumání postojů současné středoškolské mládeže.

Celkový výběrový soubor tvořil 120 respondentů. Dotazníky byly rozdány mezi celkově 6 tříd, které zahrnovaly paralelní třídy čtyřletého a osmiletého studia. Z celkového počtu 120 dotazníků, se mi jich vrátilo celkem 111, což je 92, 5% úspěšné návratnosti. Na vypracování dotazníku se podílelo celkem 60 dívek (54%) a 51 chlapců (46%).

Tabulka č. 1: Věkové složení respondentů

Věk	Počet respondentů
15 let	25
16 let	29
17 let	34
18 let	23

5.3 Metodologie výzkumu

Při provádění výzkumu byla použita kvantitativní metoda dotazníku. Jelikož empirická část mé bakalářské práce není založena pouze na principu zjištění a interpretace nově získaných dat, ale její součástí je také zjistit, zaznamenat, charakterizovat a srovnat změny v dané problematice na základě údajů zjištěných v minulosti, dotazník byl tedy sestaven na základě již dříve vypracovaných položek. Při sestavování dotazníku jsem vycházela především ze sociologických výzkumů pod vedením řešitele Doc. PhDr. Petra Saka a z teoreticko-empirické analytické studie, jejímiž autory jsou Doc. PhDr. Petr Sak, CSc. a Mgr. Karolína Saková.

Dotazník byl rozdělen do dvou částí, přičemž první část zjišťovala hodnotovou orientaci a druhá část byla zaměřena celkově na životní styl mládeže. Na základě těchto požadavků byl dotazník sestaven pomocí devíti položek. Všechny položky byly uzavřeného charakteru a byly složeny ze dvou typů - položky škálové a položky dichotomické, přičemž byly zkonstruovány tak, aby byly dobře měřitelné a jednoduše porovnatelné s položkami již dříve vyhodnocenými. Škálové položky byly použity celkem u sedmi otázek. V první části jim odpovídala pouze položka číslo 1, která byla studentům předložena pomocí 23 baterií hodnot. Studentovým úkolem bylo na pětistupňové škále zaznamenat význam, jenž pro něj každá hodnota má. V druhé části jsem škálové položky použila celkem u šesti otázek, jednalo se o otázky zachycující frekvenci činnosti jednotlivých aktivit v životě studenta, frekvenci využití mediálních prostředků či postoj mládeže k drogové problematice. Dichotomické položky, které byly založeny pouze na výběru ze dvou možných odpovědí (např. ano – ne), byly použity v druhé části celkem u dvou otázek.

Jak už jsem se zmínila, dotazník byl sestaven na základě již dříve získaných dat, a proto, abych mohla tato dřívější získaná fakta hodnotit s těmi mými, bylo nutné taktéž využít metodu srovnávání neboli metodu komparace. Na základě této metody jsem tedy srovnávala tytéž ukazatele lišící se časově.

5.4 Průběh výzkumu

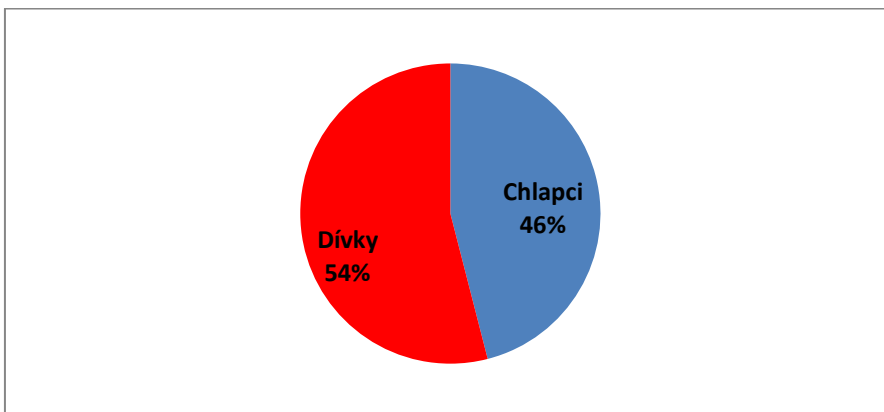
Výzkum byl proveden po předchozí domluvě s paní ředitelkou na začátku měsíce ledna 2013 na Gymnáziu v Rýmařově. Z důvodu přípravy k maturitní zkoušce nebylo umožněno dotazníky předat maturitním ročníkům, a tak se výzkumného šetření zúčastnili pouze studenti kvinty, sexty a septimy z osmiletého studia a studenti prvního, druhého a třetího ročníku z čtyřletého studia. Jelikož paní ředitelka nechtěla, aby byli žáci příliš rozptylováni od výuky, tak všechny potřebné pokyny a informace k vyplnění poskytla konkrétním učitelům sama a studentům dotazníky umožnila vyplnit pouze v odpočinkových hodinách, jako je například výtvarná nebo hudební výchova.

6 Interpretace získaných dat

V této kapitole se budu zabývat interpretací získaných dat a následným okomentováním zjištěných výsledků. Postupovat budu dle pořadí položek předem sestavených v dotazníku. Součástí každé položky bude vysvětlení a rozebrání zjištěného stavu, vytvořený graf a porovnání s výsledkem z výzkumu dřívějšího.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 111 respondentů. Z celkového počtu respondentů se zúčastnilo celkem 60 dívek a 51 chlapců. Z procentuálního hlediska jde o poměr 54% ku 46%.

Graf. č. 1: Pohlaví respondentů v %

Položka č. 1: Význam uvedených hodnot v životě mládeže

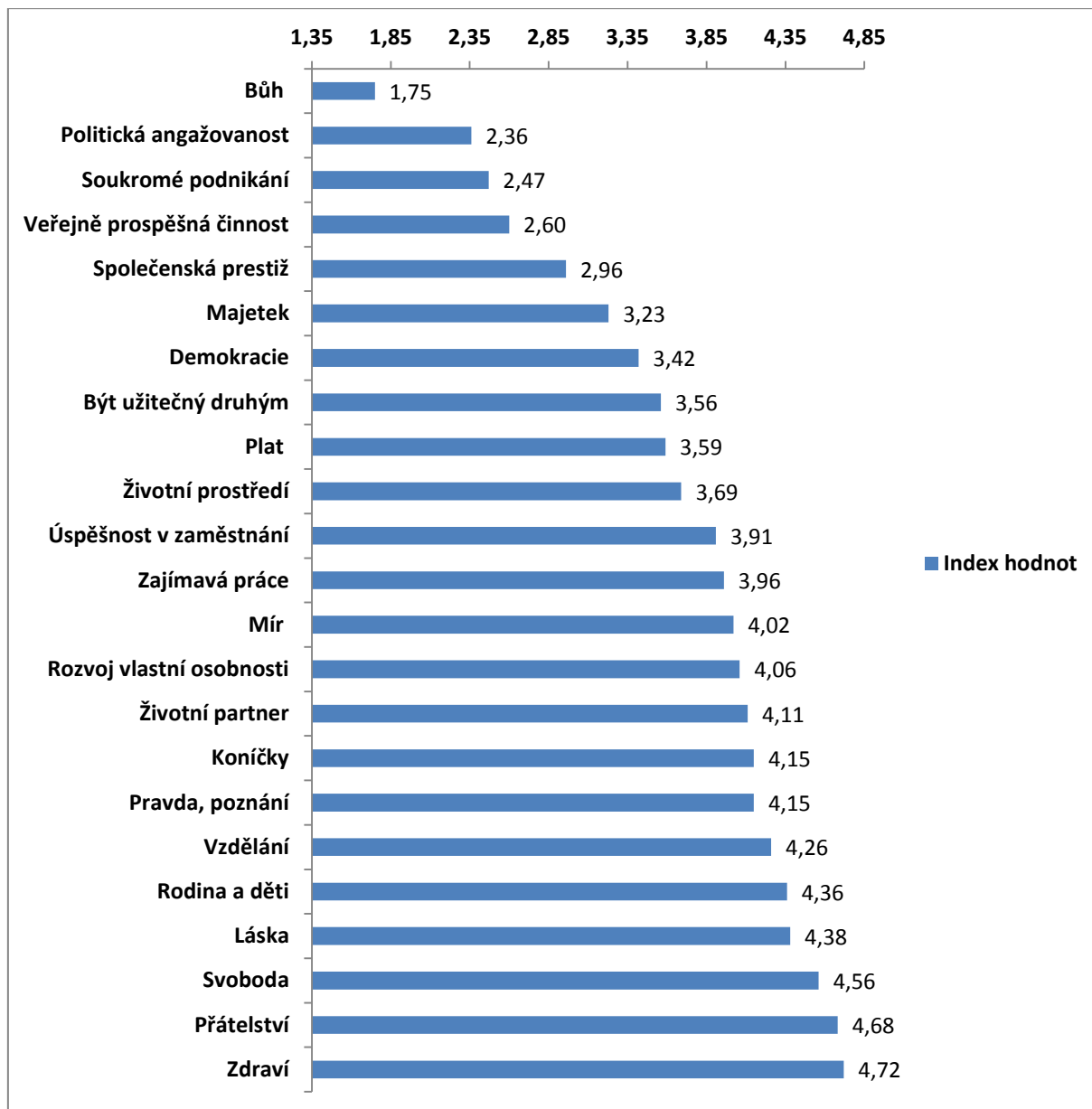
Cílem této položky bylo zjistit, jaké hodnoty současná mládež preferuje a zdali se liší od preferovaných hodnot mládeže ve výzkumu dřívějším. U této položky jsem vycházela z výzkumu hodnotové orientace, jehož autorem je Doc. PhDr. Petr Sak. Petr Sak hodnotovou orientaci zkoumal několik let, přesněji se jí zabýval již od roku 1982, přičemž ji zaznamenával stále stejnou metodikou. Pro můj účel srovnání výzkumů jsem zvolila výzkum, který byl proveden v roce 1997 a zpracován o rok později.

Respondentům byla předložena baterie 23 hodnot a každý měl pomocí pětistupňové škály zaškrtnout význam, jenž dané hodnotě přiřadí, přičemž číslo 1 označovalo význam nejmenší a číslo 5 naopak význam největší. Z celkových odpovědí byl u každé hodnoty pomocí aritmetického průměru spočítán index, jenž představuje průměrný přidělený význam dané hodnoty ode všech respondentů.

Tabulka č. 2: Index preferovaných hodnot

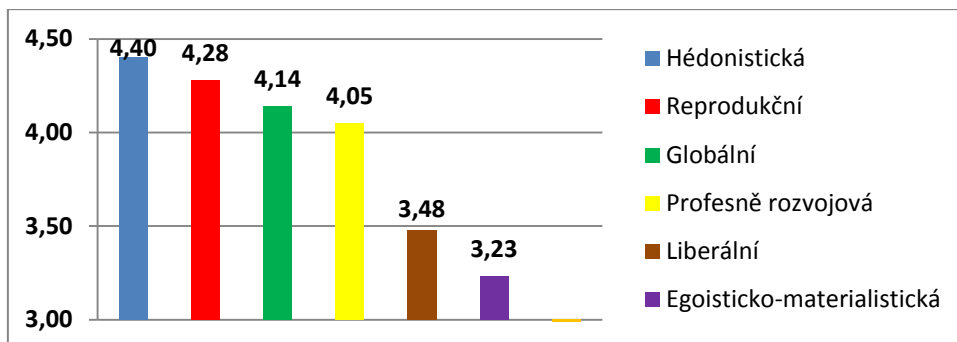
Pořadí	Hodnota	Index
1.	Zdraví	4, 72
2.	Přátelství	4, 68
3.	Svoboda	4, 56
4.	Láska	4, 38
5.	Rodina a děti	4, 36
6.	Vzdělání	4, 26
7.	Pravda, poznání	4, 15
7.	Koníčky	4, 15
8.	Životní partner	4, 11
9.	Rozvoj vlastní osobnosti	4, 06
10.	Mír	4, 02
11.	Zajímavá práce	3, 96
12.	Úspěšnost v zaměstnání	3, 91
13.	Životní prostředí	3, 69
14.	Plat	3, 59
15.	Být užitečný druhým	3, 56
16.	Demokracie	3, 42
17.	Majetek	3, 23
18.	Společenská prestiž	2, 96
19.	Veřejně prospěšná činnost	2, 60
20.	Soukromé podnikání	2, 47
21.	Politická angažovanost	2, 36
22.	Bůh	1, 75

Graf č. 2: Preference hodnot současné mládeže

Z uvedeného grafu vyplývá, že současná mládež ve věku 15-18 let považuje za nejdůležitější hodnotu ve svém životě zdraví, druhé místo přisuzuje hodnotě přátelství a třetí svobodě. Mezi další výrazně důležité hodnoty v životě současné mládeže patří láska, rodina a děti či vzdělání, které si jsou svým vysokým indexem velice blízké. Stejný poměrně vysoký index obsadily hodnoty pravda, poznání a koníčky. Naopak nejmenší význam současná mládež přisuzuje hodnotě Boha, politické angažovanosti, veřejně prospěšné činnosti či společenské prestiži.

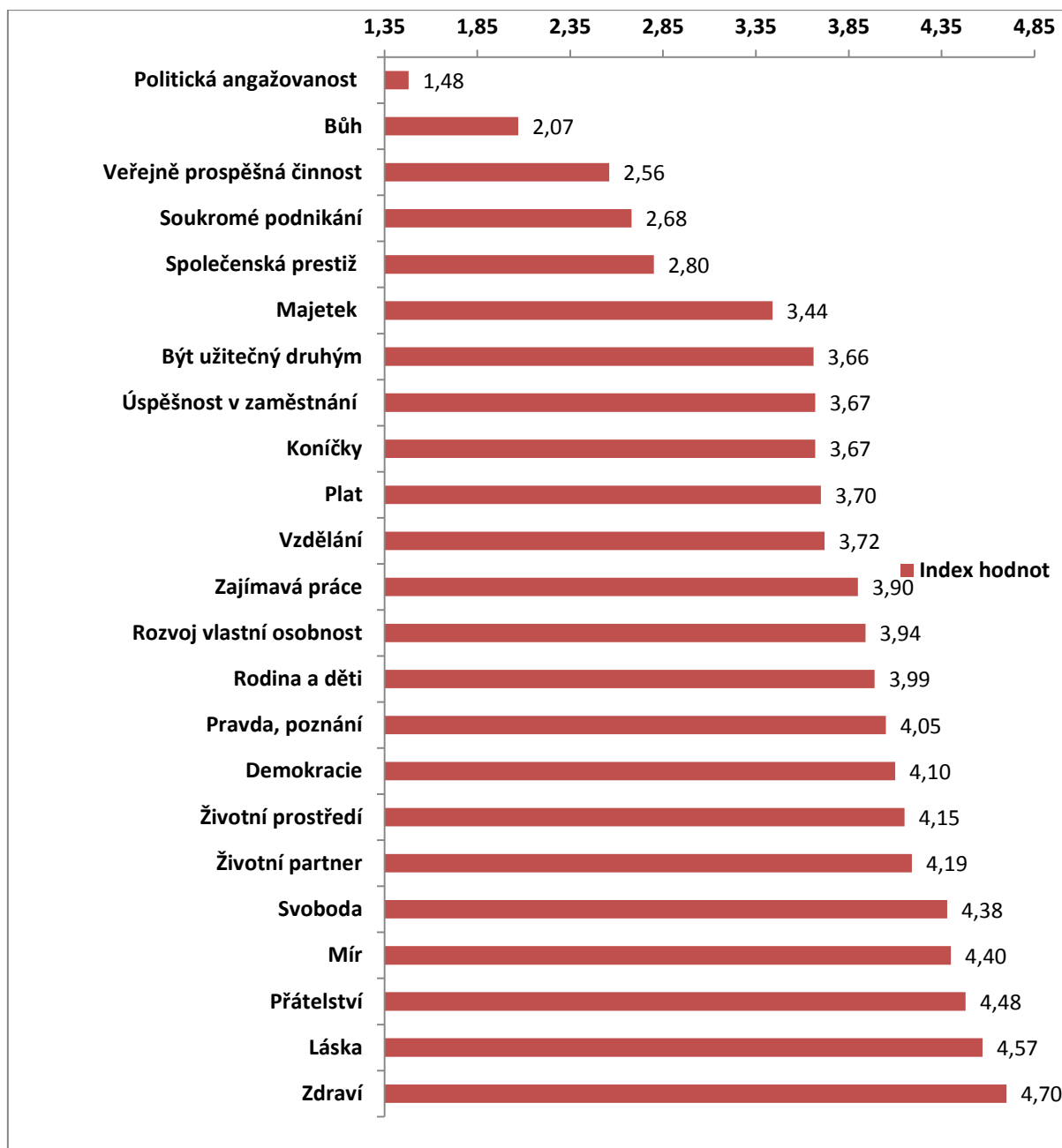
Graf č. 3: Index jednotlivých hodnotových orientací současné mládeže

Uvedený graf zobrazuje index hodnotových orientací, který byl spočítán na základě aritmetického průměru z jednotlivých hodnot spadajících pod danou orientaci. U současné mládeže nejvíce převažuje hédonistická hodnotová orientace, která se vyznačuje především preferencí koníčků, přátelství a lásky.

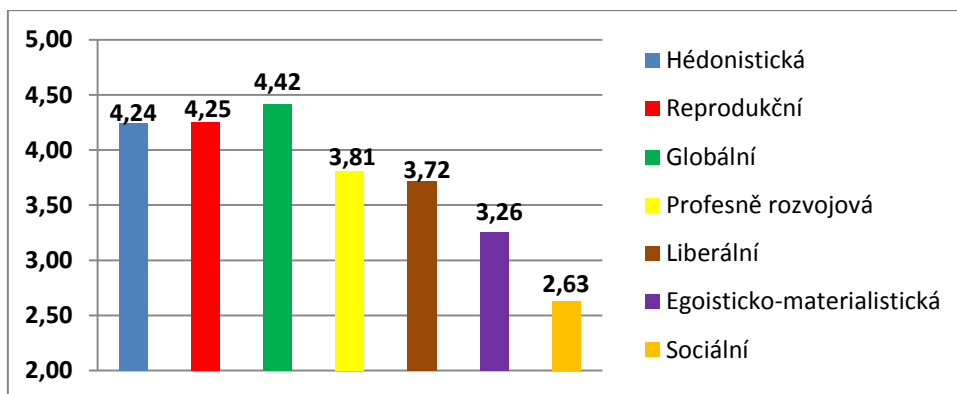
Graf č. 4: Preference hodnot mládeže v roce 1997

Zdroj: Svoboda jedince, odpovědnost společnosti: Hodnotová orientace dnešní mládeže. SAK, Petr. [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: http://www.insoma.cz/index.php?id=1&n=5&d_1=paper&d_2=svoboda

Z grafu vyplývá, že mládež v roce 1997 za nejdůležitější hodnotu ve svém životě považovala hodnotu zdraví, druhé místo obsadila hodnota lásky a třetí hodnota přátelství. Mezi nejvýznamnější pěťici hodnot spadá taktéž hodnota míru a svobody. Mezi nejméně významné hodnoty dle tehdejší mládeže spadala politická angažovanost, Bůh a veřejně prospěšná činnost.

Graf č. 5: Index jednotlivých hodnotových orientací sestavených na základě preferovaných hodnot mládeže v roce 1997

Co se týče celkové hodnotové orientace tehdejší mládeže, převažovala hodnotová orientace globální. Taková hodnotová orientace se vyznačuje nejvíce preferencí hodnoty životního prostředí, míru a zdraví.

Položka č. 2: Druh a frekvence aktivit provozovaných ve volném čase

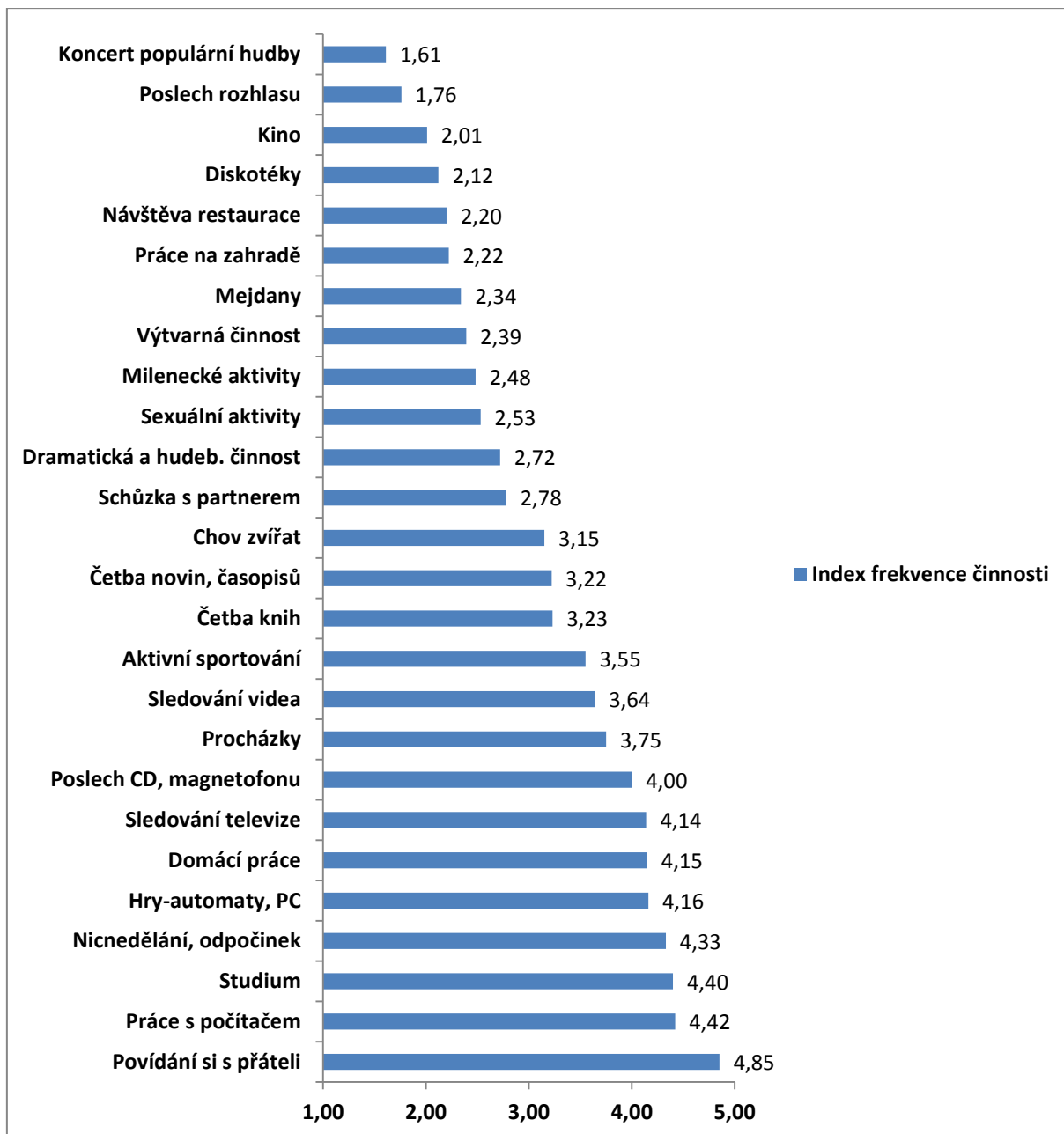
Cílem této položky bylo zjistit, jakým aktivitám a v jaké frekvenci se současná mládež věnuje. U této položky jsem vycházela taktéž z výzkumu, který byl proveden v roce 1997, ale stejně jako u první položky je možné jej srovnat ještě s dříve zaznamenanými výsledky.

Respondentům byla předložena baterie celkem 26 aktivit, u kterých měly stejně jako v předchozí položce na pětistupňové škále vybrat odpověď, která nejvíce odpovídala jejich času stráveným při této aktivitě. Pole s nejnižším číslem, tedy s číslem 1 znamenalo, že respondent se dané aktivitě nevěnuje, číslem 2, respondent zaznačil odpověď v případě, že se dané aktivitě věnuje méně často než jednou měsíčně, číslem 3 odpovídal v případě, že se aktivitě věnuje méně často než jednou týdně, číslo 4 odpovídalo času stráveným nad danou aktivitou alespoň jednou týdně a číslo 5 označovalo frekvenci činnosti aktivity nejvyšší, čili každý den. Z četnosti odpovědí byl opět spočítán u každé aktivity pomocí aritmetického průměru index dané frekvence.

Tabulka č. 3: Index frekvence činnosti daných aktivit.

Pořadí	Aktivita	Index
1.	Povídání si s přáteli	4, 85
2.	Práce s počítačem	4, 42
3.	Studium	4, 40
4.	Nicnedělání, odpočinek	4, 33
5.	Hry, automaty	4, 16
6.	Domácí práce	4, 15
7.	Sledování televize	4, 14
8.	Poslech CD, magnetofonu	4, 00
9.	Procházky	3, 75
10.	Sledování videa	3, 64
11.	Aktivní sportování	3, 55
12.	Četba knih	3, 23
13.	Četba novin, časopisů	3, 22
14.	Chov zvířat	3, 15
15.	Schůzka s partnerem	2, 78
16.	Dramatická a hudební činnost	2, 72
17.	Sexuální aktivity	2, 53
18.	Milenecké aktivity	2, 48
19.	Výtvarná činnost	2, 39
20.	Mejdany	2, 34
21.	Práce na zahradě	2, 22
22.	Návštěva restaurace	2, 20
23.	Diskotéky	2, 12
24.	Kino	2, 01
25.	Poslech rozhlasu	1, 76
26.	Koncert populární hudby	1, 61

Graf č. 6: Aktivity provozované současnou mládeží ve volném čase

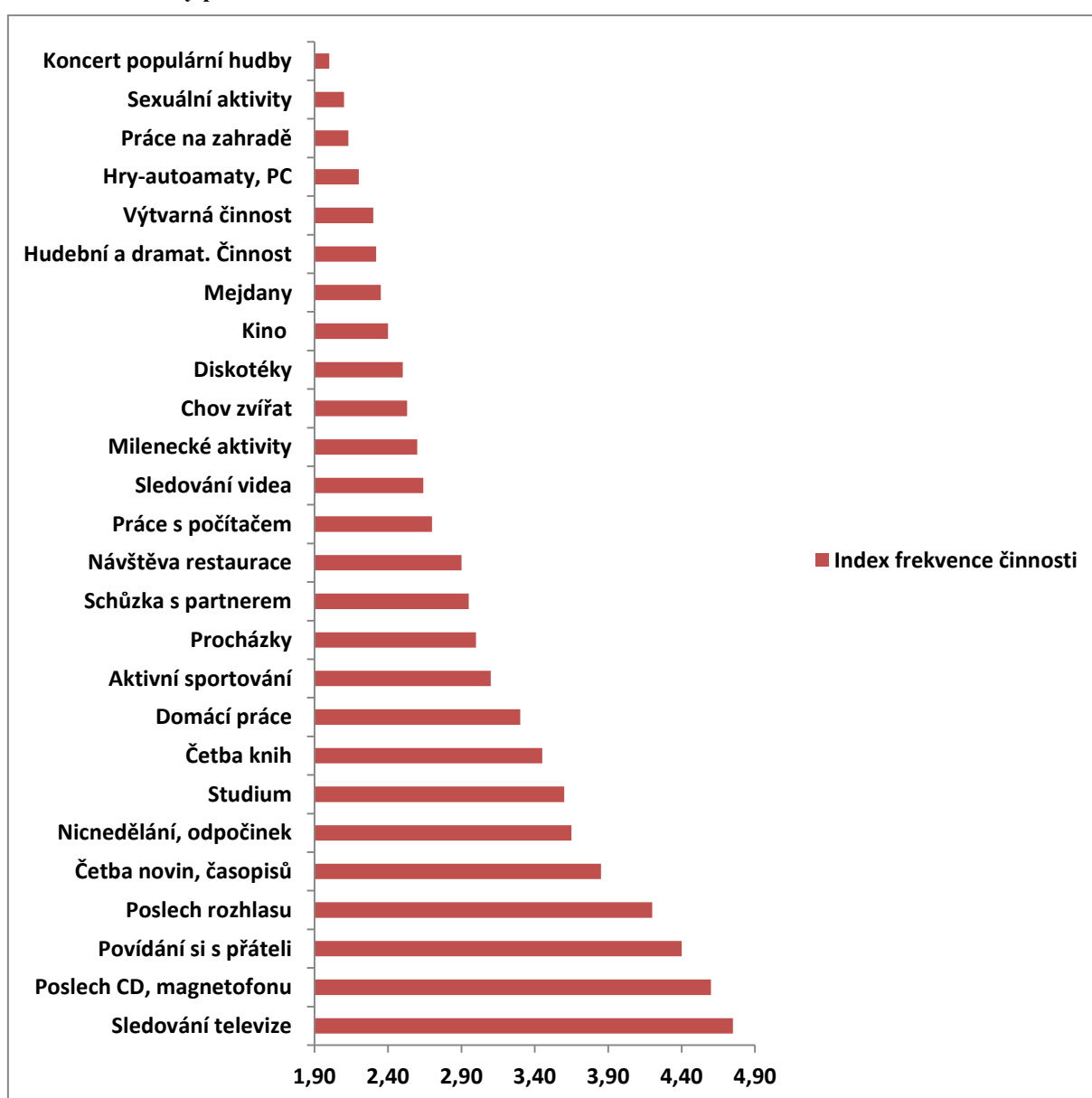

Dle uvedeného grafu vyplývá, že respondenti preferují aktivity spíše pasivního charakteru a naopak nejméně času věnují aktivitám kulturním či společenským. Dle odpovědí studenti věnují nejvíce času svým kamarádům a každodenním povídáním si s nimi. Druhou nejčastěji provozovanou činností ve volném čase respondentů vyšla dnes velmi aktuální práce s počítačem a třetí místo překvapivě obsadilo studium. Jelikož se jedná o studenty Gymnázia, jde vidět, že vzdělání je pro ně velmi důležité a tento výsledek je tedy velmi potěšující.

V první pěti se také umístilo pasivní nic nedělání či hry na PC a automaty. Překvapujícím výsledkem se může v současné společnosti zdát aktivita sledování

televize, která skončila až na sedmém místě, avšak rozdíly indexů u her, automatů, domácích prací a sledování televize, jsou téměř stejné, čili pořadí zde nehraje až tak významnou roli. Dané aktivity dle frekvence můžeme řadit jako rovnocenné, tudíž se jedná o aktivity, které studenti provozují téměř každý den, či alespoň párkrát týdně. Výsledky posledních příček nejsou až tolik překvapivé, jelikož na většinu z nich je třeba určitých finančních prostředků, kterými logicky studenti v dané věkové kategorii ještě nedisponují. Koncertům, chozením do kina, restaurací či na diskotéky se respondenti tedy věnují minimálně, v průměru méně často než jednou měsíčně.

Graf č. 7: Aktivity provozované mládeží ve volném čase v roce 1997

Zdroj: Svoboda jedince, odpovědnost společnosti: Aktivity ve volném čase. SAK, Petr. [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: http://www.insoma.cz/index.php?id=3&d_1=paper&d_2=svoboda&d_3=&n=5

Graf byl vytvořen na základě údajů, jež Petr Sak zpracoval v roce 1998. V tomto roce na prvním místě byla aktivita sledování televize. Hned za ní byl poslech CD, magnetofonu a povídání si s přáteli. Tyto tři aktivity mládež vykonávala téměř každodenně. I když se jedná o údaje, které byly vyhodnoceny již před 16 lety, lze už i tady zaznamenat spíše pasivní trávení volného času.

Z grafu lze však zpozorovat, že v daném roce nebyla ještě tak vysoká frekvence využívání PC a práce s ním spojená. Touto činností se mládež zabývala v průměru pouze párkrát za měsíc či ještě méně.

Jak už jsem se zmínila, Petr Sak se vývojem volnočasových aktivit zabýval již od roku 1982. Na rozdíl od preference hodnot, která se výrazně nemění, u těchto aktivit došlo k řadě značných změn. Pro představu uvádím přehled preference volnočasových aktivit v letech 1982, 1984, 1992 a 1996.

Tabulka č. 4: Komparace aktivit mládeže ve věku 15-18 let ve volném čase

Aktivita	1982		1984		1992		1996	
	Index	Pořadí	Index	Pořadí	Index	Pořadí	Index	Pořadí
Poslech rozhlasu	4,57	1	4,63	2	4,44	2	4,25	4
Četba novin, časopisů	4,44	2	4,46	3	4,30	4	3,92	5
Sledování TV	4,27	3	4,67	1	4,74	1	4,80	1
Poslech CD, magnetof.	4,07	4	4,38	4	4,35	3	4,45	2
Četba knih	3,91	5	3,80	5	3,59	6	3,33	7
Povídání si s přáteli	3,45	6	3,56	6	4,16	5	4,41	3
Schůzka s partnerem	3,41	7	2,97	7	2,73	9	3,07	8
Návštěva kina	3,32	8	2,97	8	2,90	7	2,38	12
Aktivní sportování	3,27	9	2,97	9	2,47	11	2,67	11
Kutilství	2,72	10	2,46	13	1,60	20	1,71	18
Návštěva sport. utkání	2,71	11	2,62	11	2,01	15	1,94	15
Diskotéky	2,68	12	2,48	12	2,61	10	2,85	9
Nicnedělání	2,58	13	2,94	10	2,87	8	3,42	6
Pobyt v přírodě	2,43	14	2,31	14	2,15	13	2,12	13
Hud. a dramat. činnost	2,39	15	2,06	18	1,62	18	1,88	16
Výtvarná činnost	2,39	16	2,06	19	1,76	16	1,79	17
Návštěva divadla	2,21	17	2,1	17,4	1,61	19	1,67	19
Koncert popul. hudby	2,21	18	2,23	15	2,01	15	1,97	14
Návštěva restaurace	2,18	19	2,19	16	2,21	12	2,68	10
Návštěva muzea	2,18	20	2,0	1,87	1,50	21	1,62	20
Sběratelství	2,15	21	2,11	17	1,64	17	1,58	21
Koncert vážné hudby	1,65	22	1,38	22	1,30	22	1,23	22

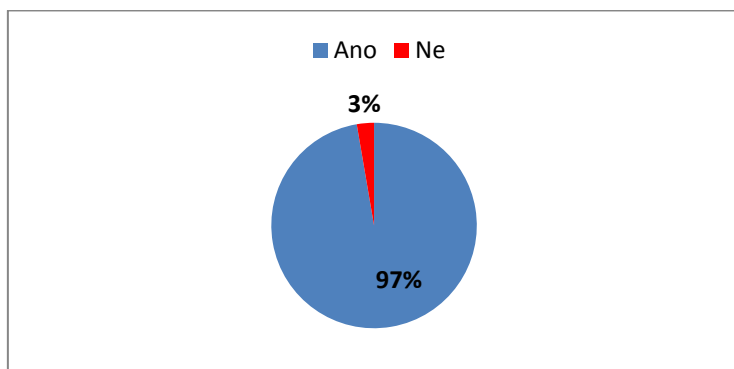
Zdroj: (Sak, 2000, *Proměny české mládeže*).

Položka č. 3: Vlastnictví počítače současnou mládeží

Cílem této položky bylo zjistit, jaké procento současné mládeže v dnešní společnosti vlastní počítač.

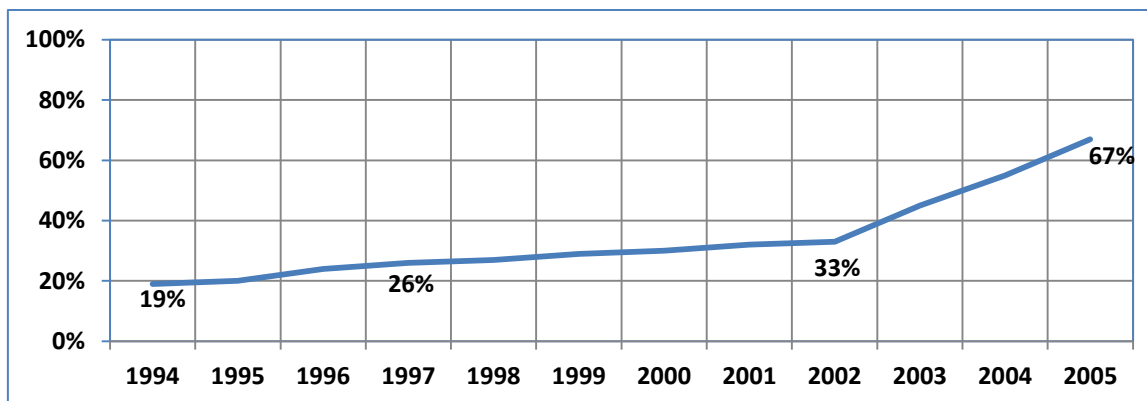
Respondentovi byla předložena pouze jedna uzavřená otázka, na kterou měl na výběr pouze dvě možné odpovědi- ano, ne.

Graf č. 8: Vlastnictví PC současné mládeže v %

Z grafu jednoznačně vyplývá, že převážná část současné mládeže již vlastní svůj počítač nebo jej má kdykoli k dispozici. Dle mého šetření, počítač vlastní celkem 108 respondentů. Pouze 3 respondenti označili odpověď opačnou.

Graf č. 9: Vlastnictví PC v letech 1994-2005

Zdroj: Insoma: Studie o mládeži zpracovaná pro MŠMT ČR na základě výsledků grantů. SAK, Petr. [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://www.insoma.cz/index.php?id=studie>

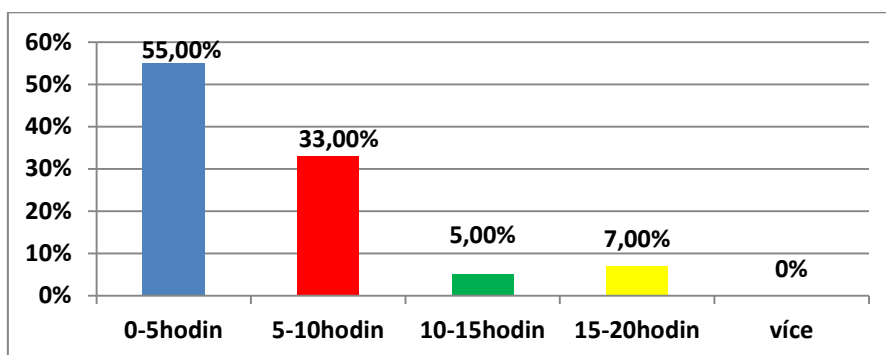
Na základě tohoto grafu je možné sledovat vývoj vlastnictví PC v rozmezí celých 11 let. Graf začíná rokem 1994, přičemž ukazuje, že v daném roce počítač nevlastnilo ani 20% tehdejší mládeže ve věku 15ti až 18ti let. Graf má však vzrůstající charakter, a s každým rokem přibývá jedinců, kteří počítač vlastní. V roce 2005 se počet dostal již na celých 67%.

Položka č. 4: Počet průměrných hodin věnovaných mediálním prostředkům

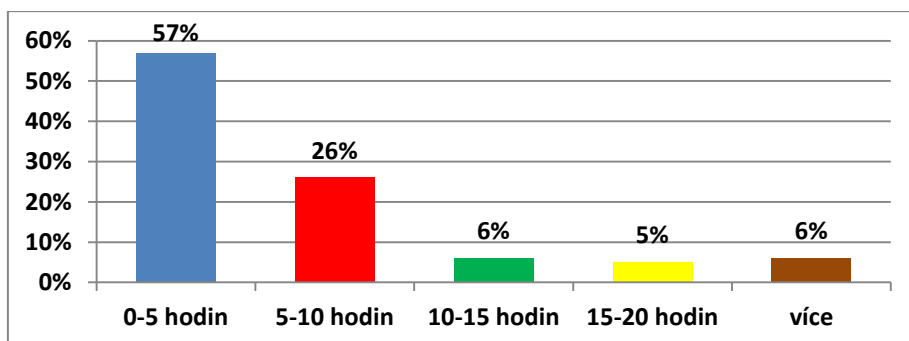
Cílem této položky bylo zjistit, kolik času v průměru za týden současná mládež věnuje televizi, poslechu rádia a využívání internetu.

Respondenti měli na výběr z pěti možných odpovědí. Položky na pětistupňové škále vždy označovaly pětihodinový interval, přičemž odpověď s číslem 1 označovala nejméně času věnovanému uvedeným mediálním prostředkům a odpověď s číslem 5 naopak času věnovanému nejvíce.

Graf č. 10: Množství hodin věnovaných týdně současnou mládeží sledování televize v %

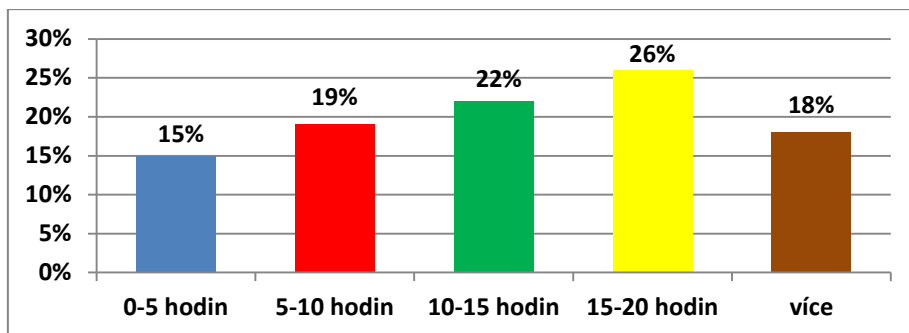

Graf č. 11: Množství hodin věnovaných týdně současnou mládeží poslechu rádia v %

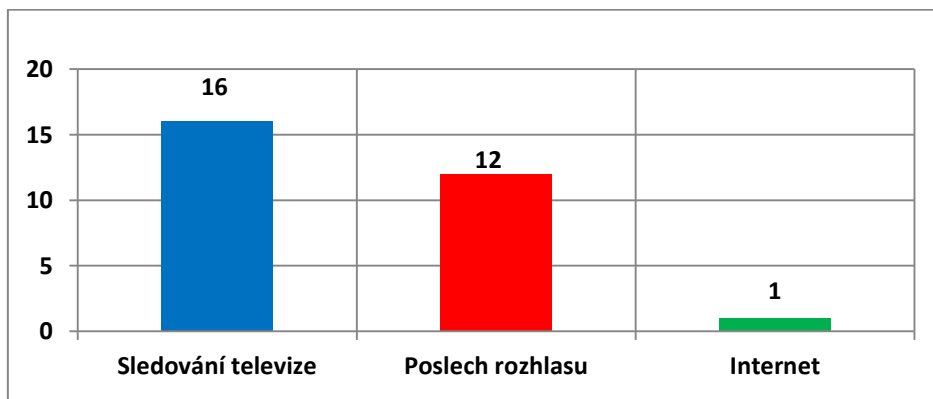
Graf č. 12: Množství hodin věnovaných týdně současnou mládeží internetu v %

Na otázku, jakou dobu v průměru týdně respondenti věnují sledování televize, více než polovina uvedla odpověď 0-5 hodin. Hned za touto odpovědí byla nejčastější odpověď 5-10 hodin, kterou zvolilo celkem 33% respondentů.

Podobným způsobem respondenti odpovídali i na otázku spojenou s poslechem rádia. Nejvíce respondentů, celkem 57% poslouchá rádio zhruba 0-5 hodin týdně. U otázky týkající se množství hodin věnovaných týdně internetu respondenti odpovídali různorodě. Nejvíce respondentů však uvedlo odpověď 15-20 hodin. Tento výsledek jasně naznačuje, že v současné společnosti mládež dává přednost internetu před televizí či poslechem rádia.

Graf č. 13: Počet hodin věnovaný týdně uvedeným aktivitám z roku 1997

Zdroj: Svoboda jedince, odpovědnost společnosti: Aktivity ve volném čase. SAK, Petr. [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: http://www.insoma.cz/index.php?id=3&d_1=paper&d_2=svoboda&d_3=&n=5

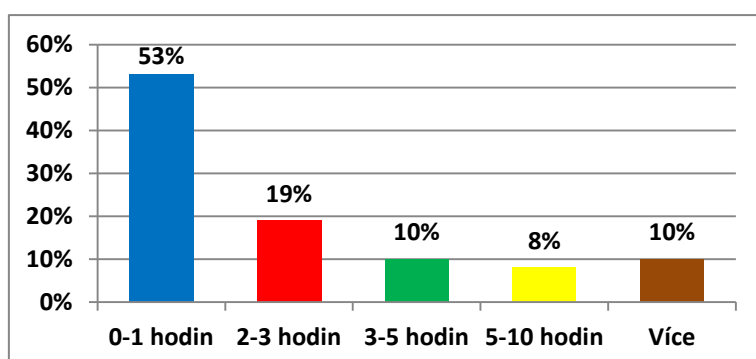
V roce 1997 sledovala mládež ve věku 15-18 let televizi v průměru 16 hodin týdně. Rozhlas v té době mládež poslouchala zhruba 12 hodin týdně a internetu se věnovala přibližně 1 hodinu týdně.

Položka č. 5: Počet průměrných hodin věnovaných týdně vybraným aktivitám vztahujících se k uvedeným mediálním prostředkům

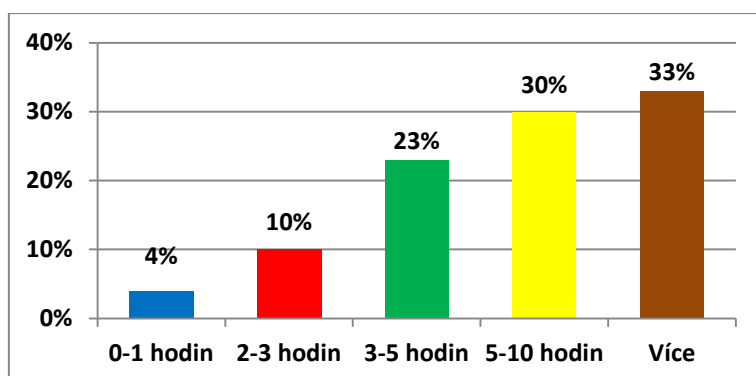
Cílem této položky bylo zjistit, kolik času průměrně současná mládež věnuje počítačovým hrám, surfování po internetu či jinou osobní práci na počítači.

Respondenti měli opět možnost vybrat si z pěti odpovědí, které obsahovaly určitý časový interval.

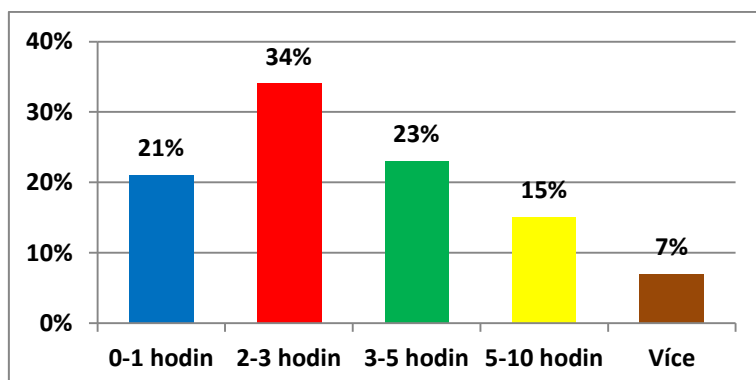
Graf č. 14: Množství hodin věnovaných týdně současnou mládeží počítačovým hrám v %

Graf č. 15: Množství hodin věnovaných týdně současnou mládeží připojení k internetu v %

Graf č. 16: Množství hodin věnovaných týdně současnou mládeží další osobní práci s PC v %

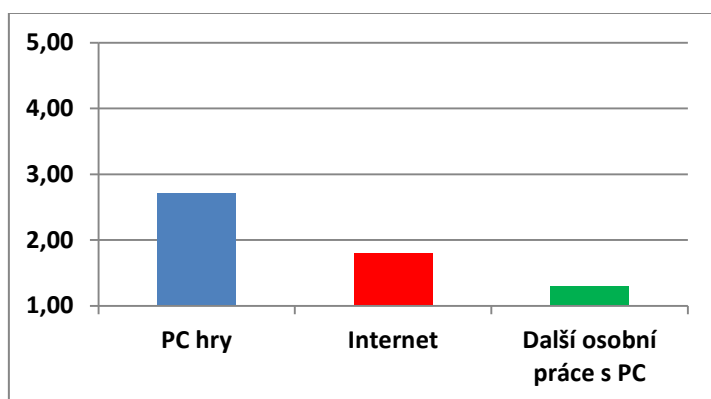

Na otázku kolik času v průměru týdně respondenti stráví u počítačových her, nejvíce respondentů odpovědělo, že 0-1 hodinu, a to celkem 53%. Ostatní odpovědi získaly podstatně nižší podíl procent, avšak dle všech odpovědí, můžeme mluvit zhruba o 2-3 hodinách za týden, jež mládež tráví nad počítačovými hrami.

Položka zabývající se internetem se už v dotazníku jednou objevila, zde však měli studenti na výběr možnosti, které zachycovaly užší časové intervaly. Nejvíce dotazovaných respondentů označilo možnou odpověď, která odpovídala tomu, že tráví na internetu více než 10 hodin za týden, a to celých 33%. Jelikož poslední odpověď, která získala nejvíce procent, nemá časově omezený interval, můžeme se jen domnívat, kolik přesně hodin respondenti, jež tuto možnost označili, na něm tráví.

Počítač mládeži slouží taktéž pro jejich další osobní práci. Touto činností se nejvíce respondentů, a to celkem 34% zabývá průměrně 2 až 3 hodiny za týden.

Graf č. 17: Průměrné množství hodin věnovaných týdně jednotlivým aktivitám, časový snímek

Zdroj: Insoma: Studie o mládeži zpracovaná pro MŠMT ČR na základě výsledků grantů. SAK, Petr. [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://www.insoma.cz/index.php?id=studie>

Z uvedeného časového snímku vyplývá, že počítačovým hrám se mládež věnovala necelé 3 hodiny týdně, internetu necelé 2 hodiny a osobní práci s počítačem necelou hodinu a půl za týden.

Položka č. 6: Frekvence provozování vybraných aktivit

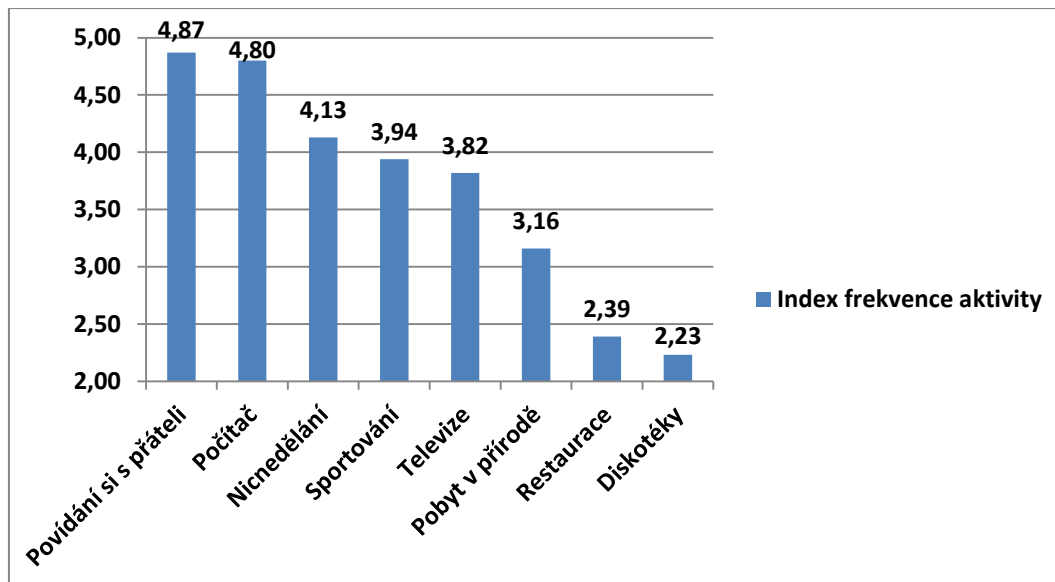
Cílem této položky bylo zjistit, jak často se mládež věnuje vybraným aktivitám. Jednalo se celkem o 8 aktivit, které byly vybrány ze základního vzorku celkem 26 aktivit. V nabídce byly zahrnuty jak činnosti aktivního charakteru, tak i aktivity pasivní.

Studentovým úkolem bylo opět na pětistupňové škále zaznamenat odpověď, která nejvíce odpovídá času stráveným nad uvedenou aktivitou. Respondent měl na výběr tyto odpovědi: 1- nikdy, 2- výjimečně, 3- měsíčně, 4- týdně a 5- denně. Na základě odpovědí byl opět spočítán index, který označuje průměrnou hodnotu činnosti.

Tabulka č. 5: Index frekvence činnosti vybraných aktivit.

Pořadí	Aktivita	Index
1.	Povídání si s přáteli	4,87
2.	Počítač	4,80
3.	Nicnedělání	4,13
4.	Sportování	3,94
5.	Televize	3,82
6.	Pobyt v přírodě	3,16
7.	Restaurace	2,39
8.	Diskotéky	2,23

Graf č. 18: Volnočasové aktivity současné mládeže

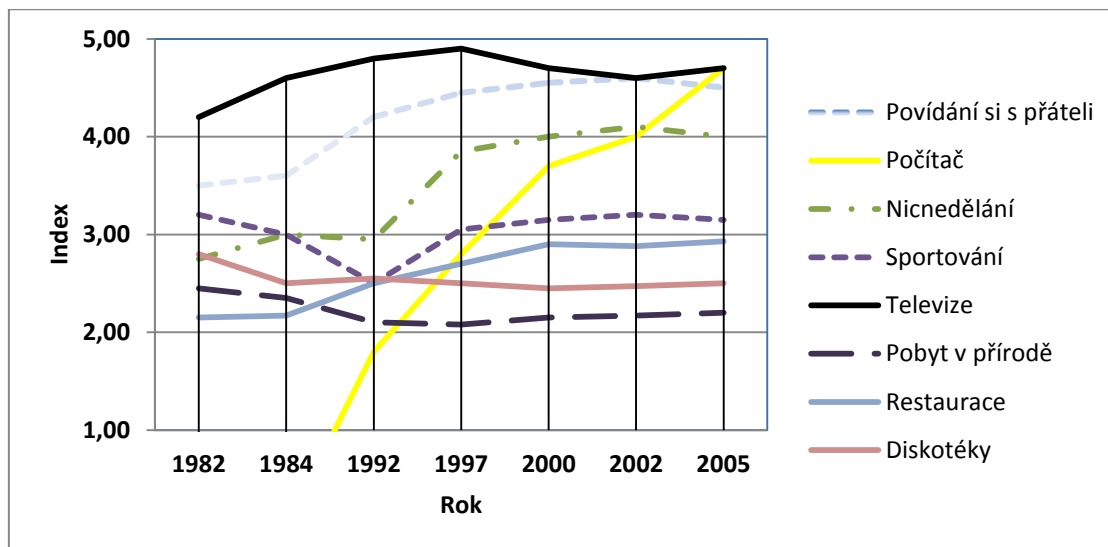

Z grafu je patrné, že mládež denodenně tráví svůj volný čas povídáním si s přáteli a využíváním počítače. Zhruba na stejných pozicích je odpočinek, aktivní sportování a televize, přičemž se těmto aktivitám mládež v průměru věnuje téměř každý týden. Za

pobytem do přírody současná mládež vyrazí průměrně měsíčně a restaurace a diskotéky navštíví pouze vyjímečně.

Na základě této položky se nám zároveň potvrdila položka č. 2, neboť studenti opět zaznamenali jako nejčastěji provozované aktivity pasivního charakteru.

Graf č. 19: Vývoj volnočasových aktivit od roku 1982 do roku 2005

Zdroj: Insoma: Studie o mládeži zpracovaná pro MŠMT ČR na základě výsledků grantů. SAK, Petr. [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://www.insoma.cz/index.php?id=studie>

Tento graf byl vytvořen na základě zjištěných údajů, které Petr Sak poskytl ve své teoreticko-empirické analytické studii. Graf zobrazuje výsledky od roku 1982 až po rok 2005. Je zde tedy možnost srovnat údaje v období celkem 23 let.

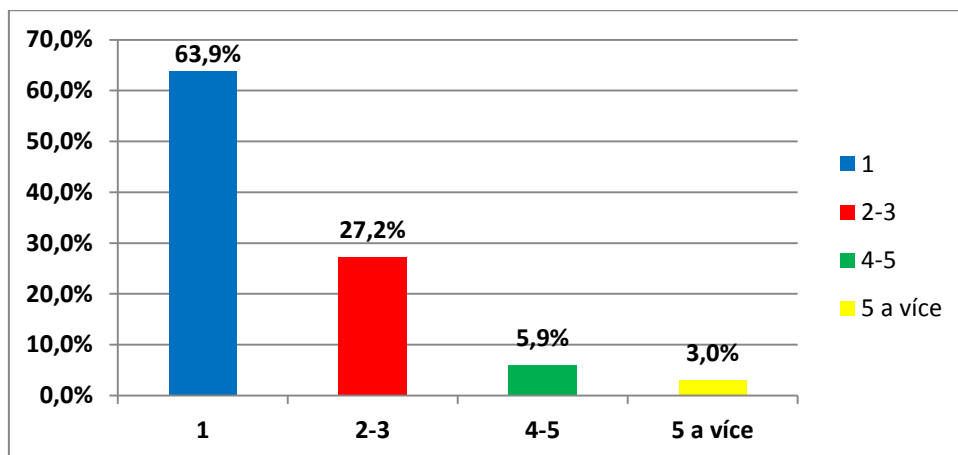
Nejpatrnější rozdíl zde můžeme zaznamenat ve využívání počítače. V letech 1982 a 1984 bylo jeho využití nulové. Počítač přichází na scénu až v roce 1992, kdy však jeho využití bylo pouze vyjímečné. S rokem 1997 začíná čas nad ním strávený pomalu stoupat, přičemž v roce 2000 většina respondentů trávila čas nad počítačem více než jednou měsíčně a od roku 2002 se mládež počítači věnovala již v rámci každého týdne, přičemž od roku 2005 mládež tráví u počítače téměř každý den. Naopak televize byla již od roku 1982 aktivitou, kterou mládež velmi zajímala. Zpočátku však mládež televizi věnovala svůj volný čas pouze týdně, později ji zařadila většinou do svých každodenních aktivit.

Z grafu je tedy velmi snadné zaznamenat narůstající tendenci spíše pasivního způsobu trávení volného času oproti tomu aktivnímu, který buď klesá, nebo zůstává zhruba na stejné pozici.

Položka č. 7: Počet knih přečtených v průměru za měsíc

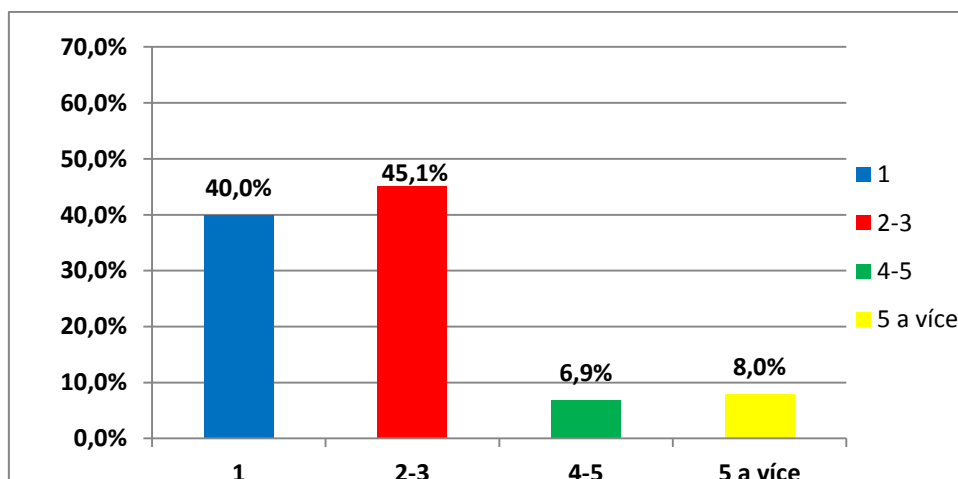
Cílem této položky bylo zjistit, kolik v průměru současná středoškolská mládež přečte knih za měsíc. Pro porovnání byly použity údaje z roku 1992.

Graf č. 20: Počet přečtených knih za měsíc současnou mládeží

Nejvíce respondentů ve věku 15-18 let, a to necelých 64% přečetlo pouze jednu knihu za měsíc. Zhruba 27% respondentů přečetlo 2-3 knihy za měsíc, 6% 4-5 knih za měsíc a nejméně, pouze 3% 5 a více knih.

Graf č. 21: Počet přečtených knih za měsíc v roce 1992

Zdroj: Svoboda jedince, odpovědnost společnosti: Vývoj aktivit ve volném čase. SAK, Petr. [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: http://www.insoma.cz/index.php?id=4&d_1=paper&d_2=svoboda&d_3=&n=5

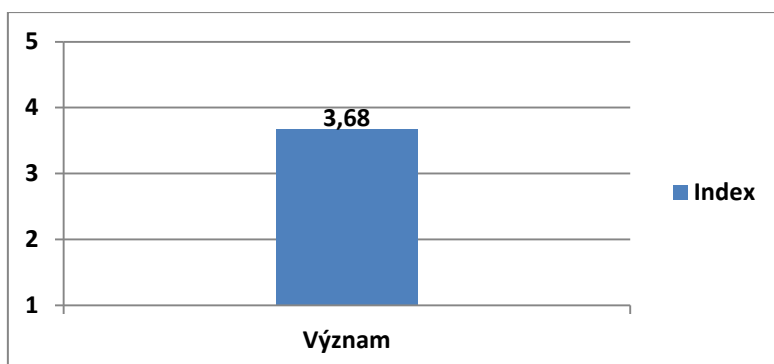
V roce 1992 nejvíce respondentů ve věku 15-18 let, celkem 45% přečetlo průměrně za měsíc 2-3 knihy.

Položka č. 8: Postoj k drogám

Cílem této položky bylo zjistit, jaký postoj současná mládež zaujímá k drogám, jaký význam jim připisuje v současné moderní společnosti a zdali se tento postoj liší od mládeže zkoumané v dřívějších letech.

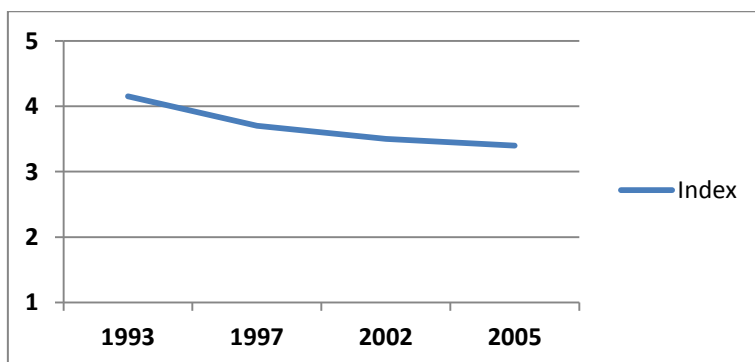
Respondentům byla opět předložena pětistupňová škála, přičemž odpověď s číslem 1 vyjadřovala názor, že drogy patří k životu v moderní společnosti, naopak pokud respondent označil číslo 5, shodoval se s názorem, že drogy ohrožují společnost a stát by měl využít všech prostředků k jejich vymýcení. Z odpovědí byl opět spočítán index.

Graf č. 22: Postoj k drogám současnou mládeží

Současná středoškolská mládež v průměru připsala drogám ve společnosti index 3,68. Index se pohybuje nad průměrem směrem k negativnímu postoji k drogám.

Graf č. 23: Vývoj postoje k drogám, 1993-2005

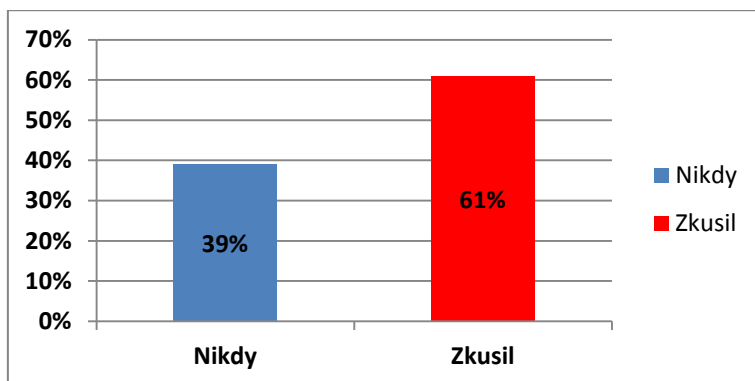
Zdroj: Insoma: Studie o mládeži zpracovaná pro MŠMT ČR na základě výsledků grantů. SAK, Petr. [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://www.insoma.cz/index.php?id=studie>

Uvedený graf zobrazuje vývoj postoje k drogám mládeže ve věku 15-18 let v průběhu let 1993-2005. Graf zobrazuje čím dál větší tolerantnost a liberálnost mládeže vůči drogám.

Položka č. 9: Osobní zkušenost s drogou

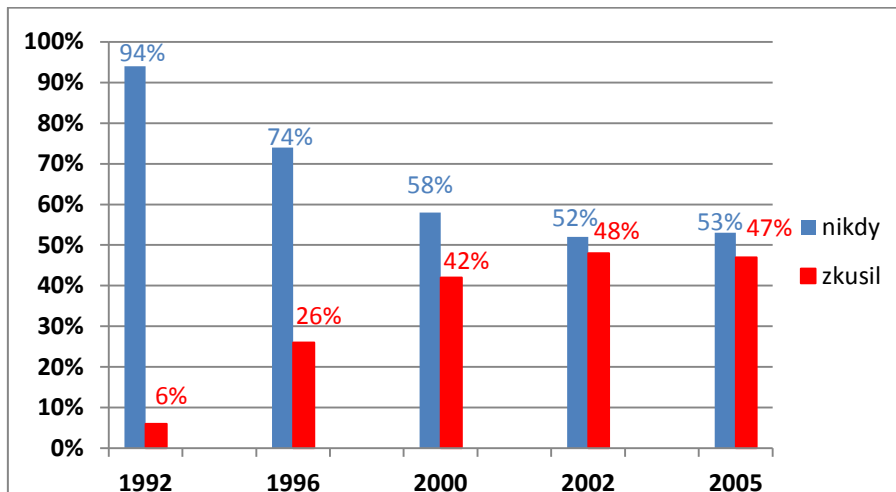
Cílem této položky bylo zjistit, jakou má současná mládež zkušenost s drogou, zdali ji už ve svém životě zkusila či nikoli.

Graf č. 24: Zkušenost s drogou současnou mládeží

Z grafu je patrné, že nyní převažuje většina mládeže, která ve svém životě už drogu zkusila, jedná se o celých 61%.

Graf č. 25: Konzumace drogy v letech 1992-2005

Zdroj: Insoma: Studie o mládeži zpracovaná pro MŠMT ČR na základě výsledků grantů. SAK, Petr. [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://www.insoma.cz/index.php?id=studie>

Z uvedeného grafu lze zaznamenat neustále vzrůstající zkušenost s drogou. Zatímco v roce 1992 drogu zkusilo pouhých 6%, o 13 let později, v roce 2005 už se jedná o celých 47% mládeže.

7 Diskuze k výsledkům

V této kapitole se budu zabývat jednotlivými výzkumnými předpoklady, které jsem si stanovila na začátku praktické části své práce. Výzkumné předpoklady budu rozebírat na základě výsledků, které vzešly z jednotlivých položek v kapitole předešlé, ve které jsem zpracovala svá získaná data a zároveň uvedla data získaná a vyhodnocená v letech dřívějších. Vyhodnocení předpokladů mi bude sloužit k naplnění cíle práce.

Každému výzkumnému předpokladu odpovídá určitý počet položek v dotazníku.

- **P1: První tři nejdůležitější hodnoty v životě mládeže zůstanou stejné jako ve výzkumu dřívějším, ale celková preferovaná hodnotová orientace se bude lišit.**

K tomuto předpokladu se vztahuje pouze položka č. 1.

Dle získaných údajů současná mládež mezi první tři nejdůležitější hodnoty v životě řadí zdraví, přátelství a svobodu. Ve výzkumu z roku 1997 mládež mezi první tři hodnoty v životě řadila taktéž zdraví, přátelství avšak na rozdíl od svobody zvolila pro ně významnější hodnotu, a to hodnotu lásky. Tato hodnota se v průzkumném šetření současné mládeže umístila hned na čtvrtém místě, tudíž i pro současnou mládež je stále velmi důležitá. Naopak hodnota svobody, kterou současná mládež hodnotila jako třetí nejdůležitější hodnotu v roce 1997, skončila na místě pátém.

První část předpokladu se tedy zcela nepotvrdila.

Co se týče hodnotové orientace celkově, v roce 1997 byla převažující hodnotová orientace globální. U současné mládeže se však preferovanou orientací stala hodnotová orientace hédonistická. Tato hodnotová orientace je úzce spojena s požitkářstvím a konzumním způsobem života a je více vázána na volný čas a koníčky mládeže.

Druhá část tohoto předpokladu se tedy potvrdila.

- **P2: Aktivity, kterým se současná mládež ve svém volném čase nejvíce věnuje, budou pasivnějšího charakteru než ve výzkumu dřívějším.**

K tomuto předpokladu se vztahovala položka č. 2, položka č. 6 a částečně také položka č. 7.

Na základě údajů zjištěných z těchto dvou položek je zřejmé, že pasivní charakter aktivit provozovaných ve volném čase mládeže se projevoval už v letech dřívějších. Položka č. 2 dokládala velmi podobné umístění pasivních a aktivních činností v roce 1997. Převažovalo

sledování televize, poslech CD či rozhlasu, povídání si s přáteli, četba novin či nicnedělání. Tyto aktivity ve velké míře provozuje i mládež současná, avšak určitý rozdíl zde je. Pro dnešní mládež už není tolik aktuální poslech rozhlasu, do popředí se rapidně dostal počítač a s ním spojené aktivity a do pozadí naopak ustupuje četba knih, která má výrazně klesající charakter.

Předpoklad se nám jednoznačně nepotvrdil. I přesto, že pořadí jednotlivých aktivit se změnilo, v dřívějším výzkumu bylo taktéž patrné, že mládež preferovala převážně aktivity pasivní. Tudíž dle výsledků mého vlastního výzkumu není možné označit charakter preferovaných aktivit současnou mládeží za více pasivní, než tomu bylo ve výzkumu dřívějším.

- **P3: Vlastnit počítač bude větší procento současné mládeže oproti mládeži v dřívějším výzkumu.**

K tomuto předpokladu se vztahovala pouze položka č. 3.

Počet jedinců, kteří vlastní počítač či k němu mají kdykoli přístup jednoznačně vzrostl. K dispozici jsem měla časovou řadu od roku 1994 do roku 2005, přičemž po celých 11 let bylo možné zaznamenat vzrůstající tendenci. Poslední rok na časové ose, tedy rok 2005 znázorňoval 67% jedinců, kteří vlastní počítač. V mém průzkumném šetření už se jednalo o 97% takovýchto jedinců.

Předpoklad se nám tedy potvrdil.

- **P4: Frekvence využívání mediálních prostředků bude mít vzrůstající charakter oproti dřívějšímu výzkumu.**

K tomuto předpokladu se vztahovala položka č. 4, 5.

U položky č. 4 jsem se zabývala sledování televize, poslechu rádia a využívání internetu. Po srovnání jsem využila výsledků z výzkumu z roku 1997. Tento výzkum se zabýval taktéž sledováním televize, využíváním internetu, avšak na rozdíl od poslechu rádia, poslechem rozhlasu. Jelikož však poslech rozhlasu není dnes tolik aktuální a oblíbený, o čemž jsem se přesvědčila už u položky č. 2, kde respondenti označili poslech rozhlasu jako aktivitu, které se věnují téměř nejméně, rozhodla jsem se jej zaměnit za uvedený poslech rádia.

U sledování televize nebyl zaznamenán vzrůstající charakter. Tomuto výsledku může nasvědčovat fakt, že v roce 1997, kdy byl výzkum proveden, byla televize společně s rádiem či rozhlasem téměř jedinými dostupnými mediálními prostředky. Internet byl na scéně pouze

krátkou dobu a nebyl ještě tolik rozšířený, jak je tomu ve společnosti současné, a tak mládež, když se chtěla něco dozvědět, něčemu se přiučit či něco zajímavého shlédnout, televize byla pro ni nejhodnější volbou. V dnešní společnosti se stal právě internet fenoménem, jež výrazným způsobem ovládá současnou mládež. O tom svědčí i výsledek mého výzkumu. Nejen využívání internetu, ale také počítačové hry a další práce na počítači byly předmětem položky č. 5, která se tedy zaměřovala na aktivity související s dalším obrovským fenoménem, tedy samotným počítačem. Doba věnovaná počítačovým hrám zůstala zhruba stejná, ale značně se zvýšila doba věnovaná internetu, jak jsme se již dozvěděli u položky č. 4 a doba věnovaná osobní práci s počítačem.

Tento předpoklad není jednoznačně potvrzen, neboť i přesto, že využívání internetu či práce s počítačem zaznamenala vzrůstající charakter, čas věnovaný sledování televize a počítačovým hrám takový charakter nepotvrdil.

P5: Postoj k drogové problematice bude u současné mládeže liberálnější, než tomu bylo u zkoumané mládeže v dřívějších letech.

K tomuto předpokladu se vztahovaly poslední dvě položky v průzkumu, a to položka č. 8 a 9.

Na základě zkoumaných položek lze jednoznačně potvrdit, že současná mládež přichází do kontaktu s drogou častěji a dříve než tomu bylo v letech minulých. O tom svědčí výsledek osobní zkušenosti s drogou, kterou nyní má již více než polovina respondentů ve věku 15ti-18ti let, a to celých 61%. Přitom od roku 1992 do roku 2005 se k tomuto zjištěnému výsledku žádný jiný nepřibližuje. Hranice zkušenosti s drogou se v posledních zkoumaných letech pohyboval nejvíce okolo 48%.

Co se však týče postoje k drogám celkově, není pravdou, že by současná mládež byla ve vztahu k nim liberálnější, než tomu bylo dříve. Celkově se zkoumaná skupina respondentů neshodla ani na jednom ze zásadních názorů, a to na tom, že by drogy do moderní společnosti výhradně patřily, nebo že by drogy zásadním způsobem ohrožovaly společnost a měly by být ze společnosti vymýceny. V průměru se však přiklání spíše k negativnímu působení drog ve společnosti. Celou situaci hodnotila mládež průměrným indexem 3,68. Index dokonce ještě o málo vzrostl oproti posledním dvěma zkoumaným rokům.

Závěr

Jedinec, jak se k němu, respektive k jeho rozumu již v minulosti vyjádřil britský filosof John Locke, na svět přichází jako tzv. tabula rasa neboli nepopsaná deska. Teprve až v průběhu svého života, prostřednictvím všech zkušeností si utváří svou osobnost a sjednocuje své názory či postoje. Jedinec se od narození dostává mezi nejužší okruh blízkých osob, postupně se setkává s řadou dalších jedinců a prostřednictvím společného kontaktu přebírá neuvěřitelné množství poznatků a postojů, které postupně hodnotí, upevňuje a tímto způsobem zároveň formuje svoji osobnost, jedinečnost. Tato socializace však nemá konečný bod či fázi, ale naopak si jí jedinec prochází celý život. Celý život se dostává do kontaktu s jinými lidmi, s jinými situacemi, tím pádem získává různé zkušenosti, a má tak možnost dále formovat svou osobnost a orientaci v životě.

V této práci jsem se zaměřila na mládež a na její orientaci v životě, neboť si myslím, že právě tato životní fáze je pro socializaci a celkově pro utvoření vlastní osobnosti nesmírně důležitá avšak zároveň také velice komplikovaná. Právě v období, kdy se z dítěte stává dospělý člověk, je důležité, aby na jedince působily především ty správné podněty, které by jeho životní způsob a styl posouvaly tím správným směrem. Právě v tomto období jsou podle mého názoru jeho vrozené dispozice nejvíce potlačovány tlakem a vlivem okolí a jedinec je tak nejvíce ovlivnitelný.

Za cíl jsem si tedy ve své bakalářské práci vytyčila prostřednictvím empirického průzkumu zjistit, jakým směrem se ubírá hodnotová orientace a životní styl současné mládeže, a jakým způsobem se liší od mládeže žijící v dřívějších letech. Průzkumný vzorek byl složen pouze ze středoškolské mládeže ve věku 15-18 let, neboť si myslím, že právě tato věková hranice je pro utvoření a zvnitřnění hodnot či postojů významná nejvíce.

Hodnoty, jakožto specificky zvnitřněné postoje, vypovídají leccos o každé osobnosti. I přesto, že každý jako individuum preferuje hodnoty rozdílné či v rozdílné míře, určitým hodnotám nelze upřít jejich důležitost v životě každého člověka. Dle mého výzkumu současná středoškolská mládež tak pokládá za nejdůležitější hodnoty ve svém životě především zdraví, přátelství, svobodu, lásku a rodinu. Tyto hodnoty můžeme považovat za ty nejdůležitější nejen v současné společnosti a v období dospívání, ale většinou se s nimi ztotožňuje člověk v jakékoli fázi jeho životní dráhy a v jakékoli fázi společenského vývoje. Rozdílnost jsem však zaznamenala v celkové převažující hodnotové orientaci. Současná středoškolská mládež se v největší míře vyznačuje hédonistickou hodnotovou orientací, přičemž tzv. hédonismus neboli požitkářství je velmi úzce spojen s konzumním způsobem života. Jedinci vyznávající

takový způsob života se soustředí především na svůj volný čas a na aktivity s ním spojené. Právě volný čas jako součást životního stylu mládeže byl dalším předmětem mého výzkumu. V této části jsem věnovala pozornost především aktivitám a postojům, které jsou mládeži v současné moderní společnosti blízké a zároveň je možné tyto aktivity srovnat s oblíbeností a dostupností u mládeže v dřívějších letech. Dle výsledků mého vlastního výzkumu a výzkumu dřívějšího nelze jednoznačně tvrdit, že by se současná mládež více věnovala či více provozovala aktivity pasivnějšího charakteru oproti mládeži tehdejší. Dříve zkoumaná mládež se taktéž přikláněla spíše k pasivnějším formám aktivit. Na základě získaných výsledků je však jednoznačné, že mládež stále více podléhá trendům modernizace společnosti a je stále více otevřená novým technologiím a možnostem. Dnes v čele těchto technologií jednoznačně stojí počítač a s ním spojené aktivity. Počítač se v posledních letech stal obrovským fenoménem, který mládež přijímá automaticky a tráví na něm podstatná většina téměř každý den. Mezi nejčastější činnosti spojené s počítačem se staly počítačové hry a dnes velmi aktuální internet. Počítač a internet jakožto jeho součást v současné společnosti pohltily i dříve velmi oblíbenou a využívanou televizi. Mladí lidé, kteří mají přístup k internetu, volí daleko raději tento způsob trávení svého volného času než právě sledování televize, jak tomu bylo nejčastěji dříve. S takovýmto způsobem života je u mladých lidí spojen také pokles četby knih. Příjemné zjištění je ovšem fakt, že vzdělání a studium se u zkoumané středoškolské mládeže neprojevovalo jako nežádoucí, ale naopak těmito činnostem přikládají ve svém životě velkou důležitost. Stejně tak působným zjištěním vzhledem k obrovskému vývoji a modernizaci společnosti byla nezvyšující se tolerance k drogové problematice. Ačkoli dnes většina mládeže ve věku 15-18 let zkušenost s drogou má, stále celou problematiku hodnotí spíše negativně a přiklání se k názoru, že drogy do společnosti nepatří.

I přesto, že v mém výzkumu výsledky nebyly zásadně negativní či pohoršující, měli bychom si uvědomit, že společnost se neustále vyvíjí, neustále klade na mládež nároky, a mládež je tak vystavována často i záporným vlivům či náporům, jež jsou jednoznačně s vývojem společnosti vždy spojeny. Mladí a dospívající lidé sami o sobě, jak už jsem se zmínila dříve, jsou snadno ovlivnitelní a manipulovatelní, a proto by měli mít kladné vzory nejen ve svých rodičích, ale také učitelích, kteří by se měli snažit je směřovat tím správným směrem a měli by je podporovat v aktivních, smysluplných činnostech, z kterých by mohli dále čerpat po zbytek své životní dráhy a v budoucnu vést tak kvalitní racionální život.

Použitá literatura

BURIÁNEK, Jiří. *Sociologie: Pro střední a vyšší odborné školy*. 2. vyd. Praha: Fortuna, 2003. ISBN 80-7168-754-5.

DUFFKOVÁ, Jana, Lukáš URBAN a Josef DUBSKÝ. *Sociologie životního stylu*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-123-6.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: Současné trendy*. 1. vyd. Praha: Portal, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HÁJEK, František. *Kapitoly ze sociologie výchovy*. 1.vyd. Praha: státní pedagogické nakladatelství, 1975.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. 1.vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0.

KELLER, Jan. *Tři sociální světy: Sociální struktura postindustriální společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7419-031-5.

KRAUS, Blahoslav. *Sociální aspekty výchovy*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 1998. ISBN 80-7041-841-9.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ, et al., *Člověk, prostředí, výchova: K otázkám sociální pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

KUBÁTOVÁ, H. *Sociologie životního způsobu*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-2456-0.

MAŘÍKOVÁ, Hana, Tomáš KOSTELECKÝ, Tomáš LEBEDA a Markéta ŠKODOVÁ. *Jaká je naše společnost?: Otázky, které si často klademe*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7419-025-4.

MASFELDOVÁ, Zdenka a Milan TUČEK. *Současná česká společnost: sociologické studie*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav, 2002. ISBN 80-7330-009-5.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence: Možné příčiny, současná struktura, programy prevence kriminality mládeže*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-226-2.

MLČOCH, Lubomír, Pavel MACHONIN a Milan SOJKA. *Ekonomické a společenské změny české společnosti po roce 1989: alternativní pohled*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0119-2.

MOŽNÝ, Ivo. *Česká společnost: Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-624-1.

NEFF, Vladimír. *Filosofický slovník pro samouky neboli Antigorgias*. Praha: Mladá fronta, 1993. ISBN 80-204-0383-93.

NĚMEC, Jiří. ET AL. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času: pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. edice pedagogické literatury. ISBN 80-7315-012-3.

PÁVKOVÁ, Jiřina. ET AL. *Pedagogika volného času*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.

PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.

PRUDKÝ, Libor. ET AL. *Studie o hodnotách*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 236 s. ISBN 978-80-7380-266-0.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

SAK, Petr. *Proměny české mládeže*. 1.vyd. Praha: Petrklíč, 2000. 291 s. ISBN 807229042-8.

SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-29007-7.

ŠIMÍČKOVÁ- ČÍŽKOVÁ, J. et al. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc: UP Olomouc, 2008. ISBN 978-80-244-2141-44.

VÁROSS, M. *Úvod do axiologie*. Bratislava: Epoque, 1970.

VELEHRADSKÝ, A. a kol. *Hodnocení a hodnoty v činnosti člověka*. Praha: Svoboda, 1978.

VÍTKOVÁ, M. a kol. *Integrativní speciální pedagogika*. 1.vyd. Brno: Paido, 2004, 464 s. ISBN 80-7315-071-9.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník pro studenty Gymnázia v Rýmařově

DOTAZNÍK

Milí studenti,

žádám Vás o vyplnění anonymního dotazníku, přičemž získaná data budou použita pouze za účelem zpracování bakalářské práce na téma „Životní styl a hodnotová orientace mládeže a jejich proměny v současné společnosti“.

Zakroužkuj pohlaví: ŽENA MUŽ

Věk: _____

1) Jaký význam mají v Tvém životě následující hodnoty?

Na pětistupňové škále vždy zaškrtni v daném sloupci význam, jež přiřkládáš dané hodnotě.

Hodnoty	1 nejmenší	2	3	4	5 Největší
Být užitečný druhým					
Bůh					
Demokracie					
Koníčky					
Láska					
Majetek					
Mír					
Plat					
Politická angažovanost					
Pravda, poznání					
Přátelství					
Rodina a děti					
Rozvoj vlastní osobnosti					
Soukromé podnikání					
Společenská prestiž					
Svoboda					
Úspěšnost v zaměstnání					
Veřejně prospěšná činnost					
Vzdělání					
Zajímavá práce					
Zdraví					
Životní partner					
Životní prostředí					

2) Jakým aktivitám se ve svém volném čase věnuješ?

Na pětistupňové frekvenční škále vždy zaškrtni nejlépe vhodnou odpověď, jež vyjadřuje Tvou frekvenci činnosti dané aktivity.

Aktivita	1 Této činnosti se nevěnuji	2 Méně často než jednou měsíčně	3 Méně často než jednou týdně	4 Alespoň jednou týdně	5 Každý den, jen výjimečně ne
Aktivní sportování					
Četba knih					
Četba novin, časopisů					
Diskotéky					
Domácí práce					
Hry, automaty, PC					
Dramatická, hudeb. činnost					
Chov zvířat					
Kino					
Koncert populární hudby					
Mejdany					
Milenecké aktivity					
Návštěva restaurace					
Nicnedělání, odpočinek					
Poslech CD, magnet					
Poslech rozhlasu					
Povídání si s přáteli					
Práce na zahradě					
Práce s počítačem					
Procházky					
Sexuální aktivity					
Schůzka s partnerem					
Sledování televize					
Sledování videa					
Studium					
Výtvarná činnost					

U následujících otázek vždy zaškrtni vhodnou odpověď.

3) Vlastníš počítač?

ANO	NE

4) Kolik hodin průměrně týdně věnuješ následujícím mediálním prostředkům?

Mediální prostředek	1 0-5 hodin	2 5-10 hodin	3 10-15 hodin	4 15-20 hodin	5 Více
Televize					
Poslech rádia					
Internet					

5) Kolik hodin průměrně týdně věnuješ následujícím aktivitám?

Aktivita	1 0-1 hodin	2 2-3hodiny	3 3-5 hodin	4 5-10 hodin	5 Více
Počítačové hry					
Připojení na internet					
Další osobní práce s PC					

6) Jak často provozuješ následující aktivity?

Aktivita	1 Nikdy	2 Výjimečně	3 Měsíčně	4 Týdně	5 Denně
Televize					
Počítač					
Sportování					
Restaurace					
Diskotéky					
Pobyt v přírodě					
Nicnedělání					
Povídání si s přáteli					

7) Kolik knih přečteš v průměru za měsíc?

1	2-3	4-5	5 a více

8) Jaký máš postoj k drogám?

1 Drogy patří k životu v moderní společnosti	2	3	4	5 Drogy ohrožují společnost, stát by měl využít všech prostředků k jejich vymýcení

9) Jaká je Tvá zkušenost s drogou?

Nikdy	Zkusil

Děkuji za ochotu a spolupráci.